

UIT

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Institutt for lærerutdanning og pedagogikk

Fritidsklubbens hemmelighet

En studie av hva vi kan lære av fritidsklubben for å skape et mobbefritt miljø.

—

Christina Simonsen

Masteroppgave i Integret Master i Lærerutdanning 1.-7. trinn

November 2016

Forord

Mobbing er et fenomen vi er godt kjent med i dag. Det oppleves i barnehager, skolen og til og med voksne opplever det i arbeidslivet. Derimot har vi liten kjennskap til fritidsklubbens erfaringer med dette fenomenet. Er dette noe de plages med, og hva gjør de for å løse opp i eventuelle problemer? Hva sier de om mobbeproblematikken?

Jeg vil gjerne få takke informanten min som har stilt opp til intervju og vært engasjert i samarbeidet. Du har gjort denne oppgaven mulig, og jeg håper det i alle fall gir deg den starten du trenger for å gå videre med dette.

En stor takk rettes til min veileder, Karin Rørnes, for god oppfølging og veiledning. Takk for støtten og alle de gode og konstruktive tilbakemeldingene jeg har fått underveis i en prosess som har vært utfordrende til tider.

Familie og venner har vært uunnværlig i prosessen med denne oppgaven. Dere har støttet meg og hjulpet meg når jeg har trengt det. Dere har hatt troen på meg, og det har vært godt.

Jeg vil gi en ekstra takk til min samboer som har holdt ut med en stresset student, vært forståelsesfull og til tider måttet opptrådd som alenefar. Takk for all hjelp til oppgaven. Du har hjulpet meg hit jeg er i dag, og det setter jeg uendelig stor pris på.

November, 2016

Christina Simonsen

Sammendrag

Formålet med denne studien er å undersøke fritidsklubben som arena for mobbing, eller som mobbefri arena. Flere foreldre har gitt tilbakemelding til en fritidsklubb at deres barn opplever mobbing og krenkelser på skolen, men ikke på fritidsklubben. Dette til tross for at de samme barna oppholder seg på begge arenaene. Studien tar sikte på å belyse synspunktene til en av de ansatte i fritidsklubben.

I oppgavens teorigrunnlag vil forskning og faglitteratur på temaet mobbing presenteres. Her vil det belyses hva vi vet om mobbing og forstår av begrepet. Forebygging av mobbing vil spille en sentral rolle i denne studien. Her vil ulike faktorer som er viktig i forebyggingsprosessen bli trukket frem. Sosial kompetanse, lederskap, relasjonskompetanse og samarbeid er noen av de faktorene som blir ansett som relevant.

Metoden som er benyttet i dette prosjektet er kvalitativ metode. Under innhenting av data ble det brukt et semistrukturert intervju. Utvalget bestod av en ansatt fra fritidsklubben.

Intervjupersonen redegjorde for bakgrunnen og historien bak prosjektet i tillegg til å svare på spørsmål om blant annet mobbebegrepet og forebygging av mobbing. Intervjupersonen beskrev den praksisen fritidsklubben har i forebygging av begynnende mobbeatferd.

Det intervjupersonen fortalte om fritidsklubbens sin praksis i det forebyggende arbeidet samsvarer med mange av de forebyggende faktorene vi benytter oss av i skolen. Sosial kompetanse kom frem som hovedfokuset til fritidsklubben. Alt de gjør på fritidsklubben er planlagt og utformet med sosial kompetanse som grunnlag. Ellers fremstod lederskap, samhandling og samarbeid som forebyggende faktorer de benyttet seg av. Fritidsklubben er opptatt av god struktur og nulltoleranse for mobbing. Dette er forebyggende faktorer vi har kjennskap til i skolen i dag. Derimot blir det belyst i denne oppgaven at det kanskje ikke er like stort fokus på disse faktorene på begge arenaene. Det stilles blant annet spørsmål om hvorvidt sosial kompetanse får den prioriteringen den trenger i skolen.

Innholdsfortegnelse

1.0 INNLEDNING	5
1.1 Begrunnelse for valg av problemstilling	5
1.2 Problemstilling	6
1.3 Oppgavens struktur	6
2.0 TEORETISK GRUNNLAG	8
2.1 Hva vet vi om mobbing?	8
2.1.1 Definisjon av mobbing	8
2.1.2 Tradisjonell mobbing	10
2.1.3 Digital mobbing.....	10
2.1.4 Mobber og mobbeoffer.....	11
2.1.5 Mobbing sett i et positivistisk perspektiv eller med systemorientert forståelse?	12
2.2 Forebygging av begynnende mobbeatferd	13
2.2.1 Det sosiokulturelle perspektivet	13
2.2.2 Sosial kompetanse	14
2.2.3 En god leder	15
2.2.4 De voksnes påvirkningskraft på relasjoner	16
2.2.5 Samarbeid.....	16
2.3 Fritidsklubben som arena	17
2.3.1 Den utviklingsøkologiske modellen.....	17
3.0 METODISK TILNÆRMING	19
3.1 Starten av prosjektet	19
3.2 Begrunnelse for valg av metode.....	19
3.3 Det kvalitative forskningsintervjuet	20
3.3.1 Etske vurderinger	20
3.3.1.1 Forskningsetikk – meldeplikt til NSD.....	22
3.3.2 Utforming av det kvalitative forskningsintervjuet	22
3.3.3 Hvordan stille spørsmål?.....	23
3.4 Analyse av funnene	24
3.4.1 Transkriberingsfasen	24
3.4.2 Koding og kategorisering	25
3.5 Relabilitet og validitet	25

3.5.1 Relabilitet	26
3.5.2 Validitet	26
4.0 RESULTAT OG DRØFTINGSDEL	28
4.1 Fritidsklubben.....	28
4.2 Bakgrunnen for prosjektet	29
4.2.1 Digital og verbal mobbing.....	29
4.2.2 Kjønnforskjeller	30
4.2.3 Samarbeid med foreldre og skole	31
4.2.4 Mobbing og fritidsklubben.....	32
4.3 Mobbebegrepet.....	33
4.4 Forebygging av mobbing	33
4.4.1 Hvordan arbeider fritidsklubben med forebygging av mobbeatferd?	33
4.5 Sosial kompetanse i fritidsklubben	34
4.6 De voksne som ledere	36
4.6.1 Forventninger til barna	36
4.6.1.1 Konsekvenser ved brudd på reglene.....	38
4.7 Relasjonskompetanse	40
4.7.1 Samhandling mellom de voksne	43
4.8 Samarbeid.....	44
4.8.1 Bedre tverrfaglig innsats	44
4.8.2 Eksterne ressurser og lovverk	45
4.9 Intervjupersonens teorier.....	46
5.0 KONKLUSJON.....	48
6.0 FORSLAG TIL VIDEREFØRING AV FORSKNINGEN.....	50
Bibliografi	51
Vedlegg 1	53
Vedlegg 2	54
Vedlegg 3	55

1.0 INNLEDNING

På begynnelsen av 1970-tallet begynte begrepet mobbing å vise seg i Norden gjennom artikler og skriv. Et fenomen som mest sannsynlig har eksistert så lenge som mennesket, fikk et navn. Begrepet mobbing ble også mer sentrert rundt barn og skolen. Fenomenet ble forsket på, og særlig Norden utmerket som fremmede innen forskning på mobbing helt frem til 1990-tallet (Roland, 2009).

I dagens skole er det høyt fokus på forebygging av mobbing. Det har gjennom årene kommet frem alvorlige hendelser av mobbing og krenkelser i skolen. Satsingen mot mobbing øker etter som årene går, men mobbetallene er fremdeles høye. Elevundersøkelsen i 2015 viser at 3,7 prosent opplever å bli mobbet to til tre ganger i måneden eller oftere, 14,3 prosent opplevde å bli krenket to til tre ganger eller oftere i måneden (Wendelborg, 2016). Til tross for ulike forsøk på forebygging av mobbing og høy satsing så har vi ennå ikke oppnådd de resultatene vi ønsker i skolen. Senest 15. januar i år kom det pressemelding om at *Manifest mot mobbing* blir byttet ut med *Partnerskap mot mobbing*. Her har 12 sentrale organisasjoner sammen med regjeringen signert for partnerskap for å forebygge mobbing for å oppnå et godt læringsmiljø (Regjeringen, 2016).

I denne studien ser vi nærmere på forståelsen av begrepet mobbing som et sosialt konstruert begrep og hva skolen kan lære av en fritidsklubb når det gjelder forebygging av begynnende mobbeatferd. Som lærere i skolen forholder vi oss til en faglig fortolkning av begrepet mobbing ut fra det mandatet vi har om at alle har rett til et godt psykososialt miljø.

I opplæringsloven § 9a-3 står det at «*Skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremje eit godt psykososialt miljø, der den enkelte eleven kan oppleve tryggleik og sosialt tilhør*» (Lovdata, 2016).

Hva dette innebærer fortolkes av den enkelte lærer og skolen som kollektiv. Til tross for at man har et felles mandat gjennom læreplanverkene og lovverkene varierer forekomsten av mobbing fra skole til skole. Det kan se ut som det ikke er tilstrekkelig å ha et felles mandat eller lovverk når noe skjer i omsettingen i praksis i skolen.

1.1 Begrunnelse for valg av problemstilling

Det er gjennomført lite forskning på feltet om fritidsklubben og mobbing. Det oppfordres til at det burde undersøkes nærmere. «*Forskning vil også kunne gi skolene en mulighet til å lære av*

fritidsmiljøene der disse har gode resultater i sitt arbeid med det psykososiale miljøet.» (NOU 2015: 2, s. 356).

Som kommende lærer er jeg opptatt av forebyggingsperspektivet. Jeg ble derfor nysgjerrig da jeg fikk et innspill fra en ansatt i en fritidsklubb som indikerte at mobbeutsatte barn opplevde fritidsklubben som en frihet fra mobbing. Etter en uformell samtale med den voksne fra fritidsklubben bestemte jeg meg for at dette var en interessant problemstilling som jeg ønsket å undersøke videre. Det er ikke uvanlig å finne mobbing på en skole, men hva er det som gjør at foreldrene mener barna ikke opplever samme mobbingen på en fritidsklubb? Hvis fritidsklubben har et mobbefritt miljø, hva er det de har forstått som ikke er fullt ut erkjent i skolen?

1.2 Problemstilling

I denne studien kommer fokuset til å være på hva vi i skolen kan lære av fritidsklubben når det gjelder å skape et miljø fritt for mobbing.

Studiens problemstilling lyder derfor slik:

Hva er fritidsklubben sin hemmelighet når det gjelder å skape et mobbefritt miljø?

For å finne svar på min problemstilling tar jeg utgangspunkt i følgende tre forskningsspørsmål:

- Hva legger fritidsklubben i begrepet mobbing?
- Hvordan arbeider fritidsklubben for å forebygge begynnende mobbeatferd?
- Hvordan tilrettelegger fritidsklubben for samhandling mellom barna?

1.3 Oppgavens struktur

I den første delen av oppgaven vil det teoretiske grunnlaget fremstilles. Her vil jeg ta for meg både forskning gjort på feltet mobbing og ulik faglitteratur om hva vi vet om mobbing i dag. Først ser jeg nærmere på begrepet mobbing, deretter de ulike formene for mobbing. Jeg ønsker også å se nærmere på ulike perspektiv i forskning av mobbing og kjente vitenskapsfilosofiske perspektiver. Det vil også bli fokusert på hva forskning og faglitteratur

sier om forebygging av mobbing. Her kommer jeg til å fokusere på sosial kompetanse, den voksne som leder, relasjonskompetanse og samarbeid.

I oppgavens andre del fremstilles den metodiske tilnærmingen. Først vil valget av metode begrunnes. Deretter vil det etiske ansvaret en forsker har blir vurdert ut fra metodevalget. Forberedelser og gjennomføring blir fremstilt ut fra relevant faglitteratur og gjennomføringen beskrives. Til slutt vil oppgavens relabilitet og validitet vurderes.

I tredje del av oppgaven vil funnene fremstilles. Disse vil drøftes opp mot det teoretiske grunnlaget som ble fremstilt i oppgavens første del.

I den fjerde og siste del vil hovedfunnene presenteres og koples opp mot problemstillingen og forskningsspørsmålene. Jeg vil også komme med forslag til videre forskning på temaet.

2.0 TEORETISK GRUNNLAG

I dette kapittelet ser vi kort på mobbingens historie, og begrepet mobbing. Det vil også bli belyst ulike former for mobbing, hva som kjennetegner mobberne og hva som kjennetegner mobbeofrene. Deretter vil jeg gå nærmere inn på hva faglitteratur sier om forebygging av mobbing for å legge grunnlag på videre utforskning av problemstillingen. Fritidsklubben som arena vil også bli forsøkt satt inn i et vitenskapsfilosofisk perspektiv.

2.1 Hva vet vi om mobbing?

Begrepet mobbing er et relativt nytt begrep. Det har gjennom de siste tiårene stadig blitt endret og tilspisset etter som man har oppdaget behov for det. Olweus beskriver ordet «mobbing» som et moteord i Skandinavia (Olweus, 1992). Siden man ble mer bevisst på mobbing som fenomen har mange forsøkt å sette ord på hva dette fenomenet egentlig er. Vi har i nordisk sammenheng en omforent forståelse av hva mobbing er, til tross for dens kompleksitet. Selv om vi er enig i hvordan begrepet er definert så er det fremdeles mye vi ikke forstår når det kommer til samspillet mellom barn og hva det er som bidrar til at det av og til går galt.

Elevundersøkelsen er et redskap som blir brukt årlig for å la elevene si sin mening om læring og trivsel. Det var 415856 elever som deltok i denne undersøkelsen i 2015 (Wendelborg, 2016). Blant disse elevene sa 3,7 prosent at de opplevde å bli mobbet to til tre ganger i måneden eller oftere. Elevene svarte også på hvor ofte de opplevde ulike former for krenkelser, som erting, utestenging, trusler, fysiske krenkelser og liknende. Der svarte faktisk hele 14,3 prosent at de opplevde slike krenkelser to til tre ganger i måneden eller oftere. Selv om man ser tendenser til en nedgang er det fremdeles dystre tall som fremkommer i denne undersøkelsen.

2.1.1 Definisjon av mobbing

Dan Olweus har forsket på mobbing siden 1970-tallet, og regnes som grunnleggeren av dette forskningsområdet. Det arbeidet Olweus har lagt i å forstå mobbing har inspirert mange i forskningen på feltet (NOU 2015: 2). Han definerer begrepet slik:

«En person er mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger og over en viss tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere andre personer» (Olweus, 1992, s. 17).

Olweus forklarer at med negative handlinger mener han at noen med hensikt går inn for å skade eller påføre noen ubehag. Han presiserer også forskjellen på mobbing og enkeltkonflikter. For at det skal kunne kalles mobbing må det være en ubalanse i maktforholdet. Samtidig skilles det mellom *direkte mobbing*, der det foregår åpne handlinger mot offeret, og *indirekte mobbing* i form av for eksempel utestenging.

Erling Roland er også et anerkjent navn innen forskning på feltet mobbing. Han definerer begrepet mobbing slik:

«Mobbing er fysiske eller sosiale negative handlinger, som utføres gjentatte ganger over tid av en person eller flere sammen, og som rettes mot en som ikke kan forsvare seg i den aktuelle situasjonen» (Roland, 2009, s. 25).

Den definisjonen vi oftest anvender er den Olweus og Roland har utformet sammen:

«Mobbing er gjentatte negative handlinger over tid – utført av en eller flere – mot en som ikke kan forsvare seg i den aktuelle situasjonen.» (Universitetet i Stavanger, 2013).

Det finnes ingen felles internasjonale definisjoner på dette fenomenet men man finner mange likhetstrekk med de definisjonene vi bruker og definisjoner fra andre land (NOU 2015: 2). Hvis man ser på de tre definisjonene ovenfor er det fellesnevnerne som inngår i alle definisjonene. Negative handlinger, gjentatte ganger over en viss tid, mellom en eller flere personer og ubalanse i maktforholdet.

Med *negative handlinger* menes det at noen påfører andre skader eller ubehag enten fysisk eller psykisk. Psykisk negativ handling utføres i form av verbal mobbing eller utestenging. For at det skal kunne kalles mobbing må det foregå over en viss *tid*, merk at det finnes egne regler for digital mobbing. Trakassering kan oppstå i enkelttilfeller uten at det kalles mobbing. Mobbingen skjer mellom to eller flere *personer*. Det vil si at det kan være flere enn ett offer for mobbing også. Den siste fellesnevneren er ubalanse i *maktforholdet*. Det som skiller mobbing fra en krangel er at det er ubalanse i maktforholdet. Offeret for mobbing er svakere og har ikke alltid mulighet til å beskytte seg selv mot de negative handlingene (NOU 2015: 2).

Innenfor mobbing skilles det mellom to ulike hovedformer; tradisjonell mobbing og digital mobbing. Disse ses det nærmere på i de neste kapitlene.

2.1.2 Tradisjonell mobbing

Når begrepet tradisjonell mobbing blir nevnt i denne oppgaven innebærer det fysisk mobbing, verbal mobbing og skjult mobbing. Årsaken til dette er for å lettere kunne skille mellom digital mobbing og andre former for mobbing.

Fysisk mobbing er ikke den vanligste formen for mobbing. Derimot finnes det alvorlige mobbesaker som omhandler at personer bruker fysisk makt ovenfor andre. Som oftest foregår denne formen for mobbing blant gutter. Her vil maktforholdet vises i form av at den ene parten er fysisk sterkere enn den andre (Roland, 2009).

Verbal mobbing eller verbal trakassering er den vanligste formen for mobbing. Den oppstår både blant gutter og jenter og skiller seg ikke ut som kjønnsstypisk. Verbal mobbing kommer i form av erting, negativ ordbruk og liknende (Olweus, 1992).

Innenfor tradisjonell mobbing skiller man mellom åpen og skjult mobbing. Med skjult mobbing menes det utestenging eller utfrysing, baksnakking, ryktespredning og liknende. Det kan være vanskelig for de voksne å oppdage denne formen for mobbing, og ofte tror de voksne at utfordringene ligger hos offeret som kanskje oppleves som en stille person. Selv om denne formen for mobbing ofte kan bagatelliseres eller oppleves som mindre dramatisk enn andre former betyr det ikke at denne formen ikke er like alvorlig eller får like alvorlige konsekvenser for offeret (Flack, 2010).

Alle disse formene for mobbing innebærer en form for fysisk nærhet. Dette skiller seg fra digital mobbing som vi skal se nærmere på i neste kapittel.

2.1.3 Digital mobbing

Digital mobbing som fenomen er relativt nytt. Digitale medier brukes ikke bare til å innhente informasjon, men det er blitt en del av menneskers behov for å forme relasjoner (NOU 2015: 2). Det som skiller digital mobbing fra tradisjonell mobbing er blant annet at mobber og mobbeoffer ikke har kontakt ansikt til ansikt (Samnøen, 2014). Mobberen får ikke nærkontakt med mobbeofferets reaksjon. Da kan det tenkes at det er lettere å mobbe gjennom sosiale medier. Hvis man ikke får oppleve hvilke konsekvenser mobbingen har for mobbeofferet vil det være lettere å utføre. Hvis man gjør det ansikt til ansikt vil kanskje reaksjonen til offeret virke skremmende. I motsetning til tradisjonell mobbing kan man gjennom digital mobbing oppleve å bli mobbet døgnet rundt. Det er i tillegg vanlig å ha med seg mobilen hvor enn man

går, og da er det også lettere å utsettes for mobbing når som helst og hvor som helst. Mobberne har mulighet til å forholde seg anonym gjennom digital mobbing, noe som ikke ville vært like lett i andre former for mobbing.

En definisjon på digital mobbing er:

«Digital mobbing er en hvilken som helst handling utført via elektroniske eller digitale medier av individer eller grupper, som gjentakende kommuniserer fiendtlige eller aggressive meldinger, som har til hensikt å påføre skade eller skape ubehag for andre.» (Tokunaga i Samnøen, 2014, s.42).

Som vi ser inneholder denne definisjonen likhetstrekk med definisjoner på tradisjonell mobbing, men den er tilpasset den digitale hverdagen. En faktor som er med på å skille disse formene for mobbing er blant annet at den digitale mobbing foregår som oftest utenfor skoletiden (NOU 2015: 2). Digital mobbing har en vid arena da det kan gjøres på mange forskjellige måter. SMS, chat, kommentarfelt, Snapchat, opplasting av bilder eller videoer på sosiale medier er bare noen av metodene som brukes. I noen tilfeller kan mobbingen være uskyldig, og ikke med intensjon. Hvis man legger ut bilder av andre der de kanskje har et spesielt ansiktsuttrykk og får mange negative kommentarer på det eller at det oppleves som negativt for den det er bilde av er det ikke sikkert at «mobberer» gjorde dette som en bevisst mobbehandling (Samnøen, 2014). Samtidig kan man da tenke seg om det kan klassifiseres som mobbing hvis et bare er gjort én gang, men hvis det kommer flere negative kommentarer i kommentarfeltet vil faktisk disse telles som gjentakende handlinger selv om de ikke nødvendigvis kommer fra samme person.

2.1.4 Mobber og mobbeoffer

For at mobbing skal kunne oppstå må det være en som mobber og en som er offer for mobbing. Det kan være flere personer innenfor begge gruppene. Det finnes også ulike kjennetegn ved begge gruppene. Disse skal vi se nærmere på.

Olweus (1992) beskriver flere kjennetegn ved mobberne. Mobberne har ofte aggressivitet mot andre, de har en positiv innstilling til vold, de styres ofte av impulsivitet og behov for å dominere andre. Det påpekes også at de har liten medfølelse for sine ofre men ofte en positiv selvfølelse og blant gutter er de som oftest fysisk sterkere enn sine ofre. Derimot vet man ikke

alltid hva som er årsaken bak denne atferden. Det er blitt forsket på hvorvidt mobberne egentlig er usikre eller engstelige, men her er det ikke enighet blant forskerne.

Hvis barn først mobber er sjansen stor for at hendelsen vil gjenta seg. Det blir en gjentakende handling særlig for de som utmerker seg som de sterkeste og største misbrukerne av maktforholdet. Hvis det er grupper som mobber vil ikke denne stabiliteten alltid gjelde for de som bare er medløpere (Scholte, Engels, Overbeek, de Kemp & Haselager i Universitetet i Stavanger, 2013).

Det er ofte de barna som er engstelige og ensomme som blir offer for mobbing. Olweus (1992) beskriver mobbeofrene som forsiktige, følsomme og stillfarende. Disse vil oppleves som svakere og har da større sjanse for å bli mobbeofre. Samtidig vil barn som blir mobbet utvikle dårlig selvbilde og da også reagere med å bli stille og innelukket, noe som igjen gjør en for offer til mobbing. Det blir en ond sirkel som er vanskelig å forlate. Det finnes også noe som Olweus (ibid.) kaller det provoserende mobbeoffer. Denne formen for offer er ikke like vanlig men finnes likevel i forskjellige klasserom. Denne formen for offer omhandler de barna som lager mye uro og da skaper irritasjon rundt seg.

Mobbing oppstår i samhandling med personer og miljøer (Cicchetti & Cohen, 2006; Cicchetti & Toth, 2009 i Universitetet i Stavanger, 2013). Det vil si at miljøet og det barna møter rundt dem også spiller inn på hvordan de utvikler seg og hvordan de handler i ulike situasjoner. Mobbingen vil oppleves forskjellig fra skole til skole på grunn av de ulike miljøene skolene har. Det er det elevene møter i læringsmiljøet sitt man kan endre på og drive forebygging gjennom (Olweus, 1993; Roland, 2014; Strohmeier & Noam, 2012 i Universitetet i Stavanger, 2013). Selv om man hjelper mobberne og mobbeofrene er det først og fremst gjennom det barna møter at man kan forebygge mobbingen.

2.1.5 Mobbing sett i et positivistisk perspektiv eller med systemorientert forståelse?

Hvis vi ser tilbake til Olweus sin forskning på feltet mobbing så er det tydelig at han har en positivistisk tilnærming. Mange erfaringsfilosofer, som blant annet John Locke (1632-1704), hevdet at det var gjennom sansene man fikk sikker kunnskap (Strand, 2011). Dette ble i senere tid, av Comte (1798-1857) kalt *positivisme*. Han mente at det var gjennom sanseobservasjoner at man fant årsaksforklaringer mellom fenomener. I mellomkrigstiden ble man opptatt av å finne «årsak-virkning-kjeder». Sansene og logisk fornuft ble verktøy i naturvitenskapen. Derimot er det relevant å vurdere hvorvidt en forskningstradisjon som

fokuserer på at alt skal kunne telles eller måles egentlig passer for å forske på sosiale fenomener (Rørnes, 2010). Det vil være vanskelig å få resultater som skal kunne representere normalen når de sosiale fenomenene endrer seg ut fra konteksten.

Systemteorien bryter med positivismen om at alt er avhengig av en årsak. Ved systemorientert forståelse menes det at man tar hensyn til kompleksiteten ved interaksjonen mellom individet og omgivelsene. Alt avhenger av kontekst (Sameroff & MacKenzie i Aasen, Nordahl, Mælan Drugli & Myhr, 2015). Derfor er det viktig å studere situasjoner og interaksjoner.

2.2 Forebygging av begynnende mobbeatferd

«Det er vanskeligere å løse mobbesaker enn å forebygge dem» (Utdanningsdirektoratet, 2015). Utdanningsdirektoratet har på sine nettsider listet opp ulike faktorer som er relevant under forebygging av mobbing. Faktorene som de lister opp er: god ledelse, relasjonsbygging, fokus på sosial kompetanse, delaktighet blant elevene, profesjonell inspeksjon, elevsamtaler og samarbeid med foreldre. Siden det i hovedsak omhandler en annen arena enn skolen, fritidsklubben, vil ikke alle disse faktorene være like relevant. Derfor vil kun noen av disse bli fremstilt i kapitlene som følger.

2.2.1 Det sosiokulturelle perspektivet

Det sosiokulturelle perspektivet omhandler det at man lærer gjennom relasjoner til andre mennesker ved hjelp av samspill, språk og kommunikasjon (Dysthe, 2001). Språk og kommunikasjon er nødvendig for at læring skal kunne oppstå. I motsetning til teorien om kognitiv læring kommer ikke læringen fra innsiden av menneskene, men også fra omgivelsene. Det sosiokulturelle perspektivet kan også kalles blant annet kulturhistorisk perspektiv. Dette fordi man formes av kulturen og historien.

Lev Vygotskij var opptatt av oppdagelsene barnet gjør, særlig i samarbeid med andre mennesker (Evenshaug & Hallen, 2011). Læreren innehar kunnskap som elevene ikke har. Barnet lærer hvordan det skal utføre handlinger. Barnet studerer sine veiledere og modeller hvordan de utfører forskjellige handlinger, og lærer det i samarbeid med dem. Først etter veiledningen og samarbeidet kan de prøve ut på egen hånd. Vygotskij mener dette samarbeidet foregår innenfor *den proksimale utviklingssonen* eller den nærmeste utviklingssonen. Det er innenfor den proksimale utviklingssonen at barn som oftest behøver

veiledning for å kunne klare de «oppgavene» de støtter på. Det er også på denne måten Vygotskij mener det oppstår intellektuell vekst (ibid.).

Hvis vi ser tilbake til kapitelet om mobbing sett i et positivistisk perspektiv eller med systemorientert forståelse så vil Vygotskij sitt sosiokulturelle perspektiv være en motsetning til positivismen. I Olweus sin forskning er det fokus på definisjonen av mobbing, som bidrar til å avgrense det som fenomen. Det skal være noe å telle og måle slik at man kan si noe sikkert om forekomst. Men gjennom det positivistiske perspektivet mister vi kompleksiteten i det menneskelige samspillet der både det kognitive og følelsene spiller en rolle. Man mister fokuset på det som skjer i øyeblikkets handling. Vygotskij var opptatt av at det fantes kunnskap som bidro til å forstå det å være menneske i dette samspillet. I den sosiokulturelle tradisjonen er man opptatt av det som skjer i samspillet mellom mennesker og forsøke å belyse det gjennom spørsmål som hva, hvordan og hvorfor. Så skal vi få en mer helhetlig forståelse så må den positivistiske «tellingen også utforskes gjennom en mer sosiokulturell «fortelling» (Rørnes, 2010).

Med fokus på det sosiokulturelle perspektivet kan man forebygge mobbing ved relasjonsbygging og utvikling av sosial kompetanse. Samtidig kan man også fokusere på delaktighet blant elevene. Den voksne fungerer som rollemodell og lar elevene prøve seg frem. En lærer som behandler barna med respekt og viser at elevens meninger og ønsker har verdi, vil kunne lære disse kvalitetene videre til barna.

2.2.2 Sosial kompetanse

Gjennom utvikling av sosial kompetanse kan man forsøke å forebygge mobbing. Mobbing kan bidra til at barn får mangelfull sosial kompetanse (Haugen, 2008). Derfor er det viktig å forsterke denne kompetansen. I denne oppgaven tas det utgangspunkt i denne definisjonen av sosial kompetanse:

«Sosial kompetanse er et vidt begrep som innbefatter at barnet mestrer visse grunnleggende kunnskaper, holdninger og ferdigheter som utgjør nødvendige redskaper for å mestre de mange sosiale situasjoner som barnet stilles ovenfor.» (Haugen, 2008, s. 100)

I skolen skal det legges til rette for at elevene får mulighet til å utvikle den sosiale kompetansen gjennom undervisninga. Elevene skal få mulighet til å øve seg på blant annet konflikthåndtering. Ved god konflikthåndtering kan man unngå at mobbesituasjoner oppstår.

«Opplæringa skal medverke til å utvikle sosial tilhøyrslø og meistring av ulike roller i samfunns- og arbeidslivet og i fritida» (Utdanningsdirektoratet, Prinsipper for opplæringen – Sosial og kulturell kompetanse, 2006).

Utvikling av sosial kompetanse er viktig for å kunne fungere i skolen og fritiden, men også for å fungere godt i fremtiden. God sosial kompetanse bidrar til å påvirke det psykososiale miljøet positivt, og sjansen for at mobbing oppstår blir mindre (NOU 2015: 2). Derimot oppleves det blant utvalget som har utformet NOU 2015: 2 at fokuset på sosial kompetanse i læreplanverket er for lite konkret. De ønsker at sosial kompetanse skal bli mer forankret i læreplanverket, ikke bare bestå av overordnede mål, men implementeres mer inn i de faglige kompetansemålene.

2.2.3 En god leder

En god leder er en faktor som kan bidra til forebygging av mobbing. Men hvordan blir man en god leder? I skolen har lærerne ansvaret for å være gode ledere. Som lærer og leder er det viktig å være bevisst hvordan de ulike faktorene påvirker hverandre (Rørnes, 2007). En lærer skal ta hensyn til det faglige og organisatoriske og samtidig alle menneskene som læreren samhandler med. En lærer som fokuserer kun på det faglige aspektet vil ikke fremstå som en god leder. En god leder vil strebe etter et godt samspill og samarbeid med andre.

Ut fra det som står ovenfor kan vi trekke likhetstrekk mot det som kalles en autoritativ leder. Det vil si en person som har autoritet, klare og faste grenser, men også et godt forhold og omsorg til sine medmennesker (Roland, 2009). God ledelse bidrar til å skape gode relasjoner mellom lærer og elev, som igjen reduserer sjansen for mobbing. Der læreren har et godt forhold til sine elever og fremstår som en trygg og stabil person skapes det et godt og trygt læringsmiljø for elevene (Aasen, Nordahl, Mælan, Drugli, & Myhr, 2015). De lærerne som forstår sin rolle som leder og denne rollens kompleksitet øker sjansen for å gi sine elever det de trenger. En god leder må forstå og respektere sine elever. Elevene har ulik sosial og kulturell bakgrunn noe som resulterer i at det vil være ulikt i alle klasserom, og elevene vil kreve ulikt av lederen.

2.2.4 De voksnes påvirkningskraft på relasjoner

I skolen finner man mange ulike maktforhold. Ofte har eldre elever mer makt over de yngre elevene (Hägglund, 2003). De eldre elevene kan bli sett på som forbilder, og de har muligheten til å styre andre elever. Noen elever kan være gode å snakke for seg, og har utviklet gode sosiale egenskaper. Disse elevene tilegner seg også ofte makt ved at de får mange venner. De elevene som sitter med makt har muligheten til å styre hva som skal skje eller hva som er «lov». Med en slik makt kan mobbing lett oppstå. Dette er nødvendigvis ikke galt i elevene sine øyne, da dette er noe de venns til helt fra de er små selv. Når mobbingen blir vanlig, fordi det alltid har vært slik og det er sånn det skal være, normaliseres mobbingen. Dette kaller Hägglund «banal mobbing».

Det kan trekkes likhetstrekk til Hägglund sitt begrep *banal mobbing* og Roland sin beskrivelse av maktens betydning. I følge Roland (2009) er det å mobbe å utøve makt. Han stiller spørsmål ved hva det er ved mobberen som gjør at personen klarer å mobbe når han ser reaksjonen på mobbeofferet. Derimot drøfter han rundt det at makt er viktig for mennesker. Det er vanskelig å leve et fullverdig liv uten å utøve makt eller påvirke andre mennesker (ibid.).

På samme måte er lærere autoriteter med makt som kan påvirke relasjonen mellom elever. Holdningene som lærerne har til elevene kan påvirke oppfatningene av hverandre. Hvis lærere ytrer seg negativt om andre, det kan være både om kollegaer, elever eller foreldre, kan elevene plukke opp dette og utvikle samme holdninger. Elevene speiler sine egne forhold gjennom de forholdene de voksne har til andre (Drugli, 2013). Denne makten kan brukes til noe positivt. Hvis en elev har problemer med å komme inn i gruppen, så kan læreren fremheve denne eleven positivt i ulike situasjoner. Dette kan smitte over på de andre elevene, slik at de får et annet syn på eleven som er utenfor gruppen. Det er viktig at læreren fremstår som en god rollemodell. Læreren er den voksne og har et ansvar for utvikling av relasjoner i skolehverdagen. Positiv relasjonsbygging kan skape et godt læringsmiljø (Rørnes, 2007). Når elever har en god relasjon til sine lærere ser man ofte at de utvikler god sosial kompetanse, noe som igjen viser seg i forholdet til andre elever (Drugli, 2013).

2.2.5 Samarbeid

Samarbeid mellom hjem og skole er en viktig faktor i forebygging av mobbing. Hovedmålet med samarbeidet er barns utvikling og læring. Når det er snakk om utvikling og læring er det

både faglig og sosialt (Nordahl, 2007). I et samarbeid der det er enighet om målene og aktivitetene er det større sjanse for et positivt utfall. Dette særlig hvis et er snakk om mobbeproblematikk. Barn trenger at hjem og skole samarbeider for barnets beste.

For at dette samarbeidet skal kunne fungere er det viktig at skolen og foreldrene er positiv i holdningene til hverandre. Hvis det oppleves negative kommentarer om skolen i hjemmet vil effekten av skolens arbeid svekkes. Barnet vil mest sannsynlig adoptere de samme holdningene til skolen (Utdanningsdirektoratet, 2016). På samme måte kan barnet miste respekt for de voksne på skolen hvis deres holdninger mot foreldrene er negative. For at et samarbeid skal kunne fungere er man gjensidig avhengig av hverandre (Nordahl, 2007).

Et godt samarbeid mellom hjem og skole er ikke bare positivt for forebygging av mobbing, men et godt samarbeid høster også mange andre goder. Forholdet mellom lærer og foreldre styrkes slik at samarbeidet blir enda bedre (Utdanningsdirektoratet, 2016). Foreldre kan oppleve å bli mer positive til skolen og det som skjer der, og læreren får bedre informasjon om eleven og elevens behov. Barnas sosiale kompetanse er ofte bedre der foreldrene er engasjert i samarbeidet med skolen, og dette er en faktor som påvirker mobbing positivt.

2.3 Fritidsklubben som arena

Fritidsklubben er en helt annen arena når det gjelder kontekst enn skolen, men likevel en arena der det foregår samspill mellom barn. Det er lite forskning å finne når det gjelder mobbing og krenkelser på ulike fritidsmiljøer som for eksempel en fritidsklubb. Dette er også en arena som det har blitt utført få kartlegginger av mobbing. Elevundersøkelsen dekker ikke spørsmål om fritidsmiljøer. Derfor har vi lite kunnskap i dag om både forekomst av mobbing eller resultater når det kommer til forebygging av mobbing (NOU 2015: 2).

2.3.1 Den utviklingsøkologiske modellen

En modell som vil være naturlig å se på i denne oppgaven er Urie Bronfenbrenners *økologiske utviklingsmodell*. Det må påpekes at denne modellen som fikk navnet sitt i 1979 fikk i 1998 et nytt navn, *bioøkologisk modell*. Årsaken til endringen er at Bronfenbrenner mente den tidligere modellen ikke hadde riktig fokus. Han presiserte med den nye modellen at menneske er en biologisk organisme som er aktiv i arbeidet med utvikling. Det er ikke kun de ytre faktorene i fokus (Gulbrandsen, 2006).

I den utviklingsøkologiske modellen forsøker han å vise at en forutsetning for at barn skal kunne utvikle seg er samspill med andre mennesker (Gulbrandsen, 2006). Modellen er delt inn fire ulike systemer som er gjensidig avhengig av hverandre: mikro, meso, ekso og makro. Modellen visualiseres ofte ved hjelp av fire overlappende sirkler.

Det innerste systemet er *mikrosystemet*. Mikrosystemet er et mønster av de aktivitetene, rollene og relasjonene som barnet møter i ulike miljøer. Barnet er i direkte kontakt med andre. Eksempler på slike miljøer kan være hjemmet, hos venner, skolen eller fritidsklubben. Når det gjelder aktiviteter er det det barnet gjør på disse arenaene. Relasjoner er forholdet mellom personene, eller den oppmerksomheten de gir hverandre. Rollene er de aktivitetene og relasjonene som forventes at de ulike personene i miljøet (Gulbrandsen, 2006).

Mesosystemet omfatter samspillet mellom mikrosystemene, eller miljøene, som barna deltar i. Eksempel på dette kan være samarbeidet mellom skole og hjem. Både hjemmet og skolen er arenaer i barns mikrosystemer, og disse har et samspill (Gulbrandsen, 2006).

I *eksosystemet* omhandler det at ulike forbindelser kan påvirke barnet uten å være i direkte kontakt med det (Gulbrandsen, 2006). Det vil si at et miljø barnet deltar i påvirkes av et miljø der barnet ikke er deltaker. Et eksempel vil være at foreldrene til barnet må jobbe overtid, og at barnet da må være alene hjemme etter skolen.

Makrosystemet er det ytterste laget i sirkelen. Dette er det overordnede systemet som gjennom lover, regler, normer og tankesett forteller hvordan man skal handle i de miljøene man deltar i (Gulbrandsen, 2006). Et eksempel på makrosystemet er læreplanen lærere benytter seg av i undervisningen. Det er regjeringen som har bestemt hva som skal læres i norske klasserom. Lærerne bruker læreplanmålene når de planlegger undervisningen. Elevene får denne undervisningen i det som blir elevens mikrosystem.

I den utviklingsøkologiske modellen kan vi trekke likhetstrekk mot Vygotskij sitt sosiokulturelle perspektiv. De er begge opptatt av at barn utvikles av andre mennesker rundt dem. Samtidig hjelper denne modellen å plassere fritidsklubben som arena inn i barns liv. Barnet har direkte kontakt med fritidsklubben og de menneskene der, og derfor blir da fritidsklubben en del av barnet mikrosystem.

3.0 METODISK TILNÆRMING

I denne delen av oppgaven vil det bli sett nærmere på metoden som er brukt. Først vil jeg klargjøre begrunnelsen for valg av metode. Deretter ser vi nærmere på det kvalitative forskningsintervjuet, og i tillegg det etiske ansvaret man har når man utfører et slikt intervju. Til slutt ses det nærmere på analysen og oppgavens validitet og reliabilitet.

3.1 Starten av prosjektet

Som nevnt i innledningen startet dette prosjektet ved at en av de ansatte i en fritidsklubb kontaktet mitt lærested. Foreldre til barn som benyttet seg av tilbudet fritidsklubben har, tok kontakt og fortalte at de hadde barn som ble mobbet i skolen. Derimot opplevde de at de samme barna ikke ble mobbet i fritidsklubben. Det interessante her er at «mobberne» også benytter seg av fritidsklubben. Den ansatte ved fritidsklubben ble interessert i å finne ut om dette var tilfelle, og eventuelt hva som bidro til denne forskjellen.

Jeg synes prosjektet hørt ut interessant, og bestemte meg for å undersøke litt nærmere. I startfasen måtte jeg finne ut hvordan jeg kunne snevre inn problemstillinga, slik at jeg ikke tok på meg et for stort prosjekt. Derfor bestemte jeg meg for å fokusere på å finne ut mer om fritidsklubben og hva slags fokus de har på mobbing. For å finne svar på dette ønsket jeg å ta kontakt med personen som meldte inn dette prosjektet. Denne personen kunne belyse hvordan de arbeidet på fritidsklubben. Jeg bestemte meg derfor for å utføre et kvalitativt intervju med denne personen.

3.2 Begrunnelse for valg av metode

Ordet intervju kommer fra *inter* og *view* som betyr utveksling av synspunkter (Kvale & Brinkmann, 2015). Formålet med et forskningsintervju er å hente ut informasjon og meninger som intervjupersonen innehar. For å finne ut mer om bakgrunnen for prosjektet og hvordan de arbeider forebyggende mot mobbing var det mest naturlig å utføre et kvalitativt intervju. Et spørreskjema ville ikke vært nok, da jeg ikke hadde fått de utdypende og reflekterte svarene. På samme måte er det bedre for meg hvis det skulle vise seg at jeg trenger å få mer informasjon eller hvis noe fremstod som uklart. Som nevnt tidligere er temaet mobbing komplekst. Det ville vært utfordrende å lage et ferdig spørreskjema og på forhånd ha tenkt ut alle mulige følgespørsmål. I et kvalitativt intervju er det åpent for å kunne stille nye spørsmål

hvis man finner noe interessant. Man kan få frem kompleksiteten og nyansene av et komplekst tema ved hjelp av et intervju (Christoffersen & Johannessen, 2012). På grunnlag av dette falt valget mitt på kvalitativt forskningsintervju.

Jeg har i tillegg valgt å bare utføre ett intervju. For det første ville et intervju med personen som meldte inn prosjektet gi mest mulig innsikt i historien bak prosjektet. Det fins en fasit som sier hvor mange intervju man burde utføre, og den sier akkurat så mange intervjuer som trengs for å få svar på det en ønsker å undersøke (Kvale & Brinkmann, 2015). Ut fra den problemstillingen jeg har formulert valgte jeg da å gjennomføre bare det ene intervjuet.

3.3 Det kvalitative forskningsintervjuet

Det kvalitative intervjuet som metode er mye brukt. Dette er fordi at man kan få mye og detaljert informasjon ut av et intervju (Christoffersen & Johannessen, 2012). En samtale er en grunnleggende del av det menneskelige samspill (Kvale & Brinkmann, 2015). Man innhenter informasjon om intervjupersonens synspunkter, tanker, refleksjoner og følelser.

Først ønsker jeg å fremstille det etiske ansvaret man har, da dette er en viktig del av forskningen. Deretter ser vi nærmere på hvordan man utformer spørsmålene til intervjuet og hvordan man stiller spørsmålene under intervjuet.

3.3.1 Etiske vurderinger

Før man starter opp med utformingen av spørsmålene til intervjuet er man nødt til å reflektere over det etiske ansvaret man har. Temaet for dette prosjektet er et sensitivt tema. Mitt mål er ikke å påstå at fritidsklubben gjør det bedre enn skolen, jeg ønsker å vite hva fritidsklubben gjør for å forebygge mobbing siden foreldrene mener de har lite av det. Oppgaven omhandler barn som blir utsatt for mobbing og barn som mobber. Jeg har i tillegg en person fra fritidsklubben som gir meg informasjonen jeg søker. Alle menneskene som inngår i mitt prosjekt, direkte eller indirekte har jeg et ansvar for. Dette blir fort en utfordring da man ønsker å grave så dypt ned i informasjonen fra intervjupersonen som mulig. Dette må gjøres på en respektfull måte, slik at intervjupersonen ikke føler seg presset eller krenket (Kvale & Brinkmann, 2015).

Steinar Kvale og Svend Brinkmann (2015) har utformet etiske problemstillinger som oppstår under ulike forskningsstadier. De ulike forskningsstadiene er: tematisering, planlegging,

intervjusituasjonen, transkribering, analysering, verifisering og rapportering. Jeg kommer til å ta utgangspunkt i disse når jeg går gjennom de etiske problemstillingene jeg har måttet ta hensyn til.

Det begynner med tematiseringen. Her er det viktig at det ikke bare fokuseres på hvordan det er, men at man har fokus på å bruke informasjonen man får til å gjøre noe bedre (Kvale & Brinkmann, 2015). I denne oppgaven vil det si at informasjonen som tilegnes under intervjuet ikke bare er for å konstatere hvordan de har det på fritidsklubben, men også for å få innsikt i hvordan man kan arbeide forebyggende mot mobbing. Informasjonen skal brukes til noe konstruktivt.

Under planleggingen er god kommunikasjon med intervjupersonen viktig. Intervjupersonen skal få relevant informasjon og skrive under på et samtykkeskjema (Kvale & Brinkmann, 2015). Eget skriv med informasjon og eget samtykkeskjema ble sendt ut til prosjektets intervjuperson i forkant av intervjuet. Det er viktig at intervjupersonen er klar over formålet med prosjektet og intervjuet. Før intervjuet ble gjennomført fikk jeg samtykkeskjema med underskrift tilbake (se egne vedlegg). Det er i tillegg viktig at man under planleggingen av intervjuet tar hensyn til personen som skal svare på spørsmålene og hvilke konsekvenser det kan ha for personen å svare på spørsmålene. Siden selve undersøkelsen også omhandlet andre mennesker, for eksempel barn, foreldre, elever ansatte på fritidsklubben og ansatte på skolen, var det viktig å utforme spørsmål som ikke kunne spores tilbake til noen av disse.

Under intervjusituasjonen er det viktig å klargjøre konfidensialiteten før man begynner intervjuet. I dette tilfellet forsikret jeg intervjupersonens anonymitet og hvordan det materialet jeg samlet inn ble behandlet etter prosjektets slutt. Samtidig ble intervjupersonen informert over muligheten til å trekke seg uten begrunnelse når som helst før, under eller etter intervjuet. (Kvale & Brinkmann, 2015). Spørsmålene som ble spurt skulle heller ikke være dømmende, men utforskende.

Under transkriberingen måtte jeg vurdere om det var opplysninger som truet noens anonymitet (Kvale & Brinkmann, 2015). Transkriberingen skal være så nøyaktig som mulig. Hvis man fjerner ord under transkriberingen må man passe på at det ikke er ord som har betydning for svarene (Nilssen, 2014).

Når man analyserer intervjuet må man vurdere hvordan man tolker det som ble sagt. Hvis intervjupersonen skulle lese oppgaven i etterkant er det viktig at personen kjenner igjen sine

egne svar. Derfor må man reflektere over hvor kritisk eller hvor dypt man skal analysere de svarene som blir gitt (Kvale & Brinkmann, 2015).

Når man skal tenke over det etiske med verifiseringen menes det at man har et ansvar som forsker å fremstille kunnskap som er så sikker som mulig (Kvale & Brinkmann, 2015).

Under rapporteringen skal man vurdere konfidensialiteten til alle prosjektet berører. Samtidig må man vurdere hvilke konsekvenser det får for intervjupersonen å publisere funnene under prosjektet (Kvale & Brinkmann, 2015).

3.3.1.1 Forskningsetikk – meldeplikt til NSD

Dette prosjektet ble ikke meldt inn til NSD (Norsk senter for forskningsdata) på bakgrunn av at prosjektet ikke inneholder noen form for personopplysninger. Dette ble klargjort før intervjuet ble utført. På NSD sine nettsider ble det utført en meldeplikttest der det ble svart på 5 ja/nei spørsmål (NSD, u.d.) Her ble resultatet at prosjektet ikke er meldepliktig. En slik test er derimot ikke en formell vurdering.

Prosjekter er meldepliktig hvis man skal behandle personopplysninger (NSD, u.d.). I dette prosjektet er det ikke oppgitt hverken personopplysninger, kontaktinformasjon eller opplysninger som kan spores tilbake til enkeltpersoner. Alle opplysninger er anonyme, og på bakgrunn av dette ble ikke prosjektet meldepliktig.

3.3.2 Utforming av det kvalitative forskningsintervjuet

Siden tema var bestemt på forhånd valgte jeg å lage en intervjuguide som jeg skulle benytte meg av under intervjuet. Dette fordi jeg ville forsikre meg om at jeg fikk spurt de spørsmålene jeg hadde behov for å vite svaret på. Siden jeg ønsket å forsikre meg om at jeg fikk stilt de spørsmålene som kunne svare på problemstillingen min valgte jeg å gå for et *semistrukturert intervju* (Christoffersen & Johannessen, 2012). I et semistrukturert intervju kan man en overordnet intervjuguide som utgangspunkt. Det er åpent for å tilpasse og endre spørsmål underveis. Man må heller ikke følge en fastsatt rekkefølge. Spørsmålene ble formulert med flest åpne spørsmål. Med åpne spørsmål menes det at det ikke er svaralternativer og intervjupersonen hadde mulighet til å svare ut fra egne ønsker.

Under utformingen av intervjuguiden (se eget vedlegg) var det først nødvendig å bestemme seg for deltemaer (Christoffersen & Johannessen, 2012). Ved å velge temaer hjalp det å holde

seg til problemstillingen under utforming av spørsmålene. I starten av intervjuet er det viktig å presentere seg selv og gi informasjon om prosjektet. Deretter er det viktig å informere om hvordan man dokumenterer det som blir sagt (Christoffersen & Johannessen, 2012). I mitt tilfelle valgte jeg lydopptak. Før intervjuet startet spurte jeg intervjupersonen om det var greit at jeg tok lydopptak. Det er også viktig å forklare hva som blir gjort med opptaket i etterkant. Intervjupersonen ble også opplyst om at anonymiteten skulle sikres og at det når som helst var mulig å avslutte intervjuet hvis ønske om det.

Videre i intervjuguiden og intervjuet valgte jeg å gå for innledende spørsmål, eller faktaspørsmål, der jeg fikk kort informasjon om fritidsklubben. Dette for å få et overblikk selv, og å starte med enklere spørsmål for å skape relasjon med intervjupersonen (Christoffersen & Johannessen, 2012). Deretter ønsket jeg å rette fokus mot selve prosjektet. Jeg valgte å stille spørsmål om bakgrunnen for prosjektet. På denne måten fikk vi en overgang fra de første faktasetningene til det som ble nøkkelspørsmålene. Nøkkelspørsmålene er hovedspørsmålene i det kvalitative intervjuet (ibid.). Her ble de spørsmålene som kan hjelpe til å svare på problemstillingen stilt.

Til slutt kom avslutningsspørsmålene. Formålet med egne avslutningsspørsmål er å runde av på en god måte. Man skal unngå spørsmål i denne fasen som kan bidra til å etterlate intervjupersonen i negativ følelsesmessig stand (Christoffersen & Johannessen, 2012). Derfor valgte jeg å la det første avslutningsspørsmålet være om det er noe intervjupersonen ønsket å føye til som opplevdes viktig for prosjektet. Det ble det siste som omhandlet selve temaet. Deretter ønsket jeg å høre hvordan intervjupersonen opplevde intervjuet. Dette var viktig for meg for å få en bekreftelse om at det opplevdes bra, og at det gikk bra med personen.

Helt til slutt spurte jeg intervjupersonen om det var i orden at jeg tok kontakt i etterkant hvis jeg ønsket å stille flere spørsmål eller oppklare hvis det var noe jeg var usikker på i etterkant av intervjuet. Det positive svaret åpnet for å kunne stille nye spørsmål ved en senere anledning. Ofte vil det dukke opp nye ting i etterkant man skulle ønske man spurte om, og da er det betryggende å vite at det er åpent for å kunne ta kontakt igjen.

3.3.3 Hvordan stille spørsmål?

Det er viktig å være bevisst hvordan ledende spørsmål kan påvirke de svarene man får. Det er lite som skal til i utformingen av et spørsmål for å påvirke svaret eller resultatet (Kvale & Brinkmann, 2015). I noen tilfeller kan man bruke ledende spørsmål for å styrke intervjuets

relabilitet, men i mitt tilfelle valgte jeg å unngå ledende spørsmål siden hovedfokuset mitt er på fritidsklubbens praksis.

Selv om det i størst grad gjelder spørreskjemaer, der man ikke har mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål, er det også viktig å passe på å stille åpne spørsmål for å få mer detaljerte svar. Av og til er det nødvendig med lukkede spørsmål, men det er viktig å tenke over hvordan man formulerer spørsmålene man skal stille. Hvis man ikke får de utdypende svarene man ønsker kan man stille oppfølgingsspørsmål som kanskje kan bidra til mer fra intervjupersonen (Christoffersen & Johannessen, 2012). Jeg benyttet meg av ulike oppfølgingsspørsmål, som for eksempel «*kan du utdype mer?*».

Det er viktig å vise interesse for det intervjupersonen sier (Christoffersen & Johannessen, 2012). Det kan oppleves utfordrende for intervjueren siden man skal vise interesse, men samtidig ikke nødvendigvis si seg enig i alt som fortelles av intervjupersonen. Her må man bare vurdere hvordan man skal forholde seg til det som blir sagt. Det er også viktig å lytte aktivt under intervjuet. Ikke bare for å vise interesse for intervjupersonen, men også for å passe på at intervjupersonen forstår det du som intervjuer spør om. Misoppfatninger kan oppstå, og da er det viktig at du som intervjuer får dette med deg for å rette opp i det underveis.

3.4 Analyse av funnene

Etter intervjuet var utført startet prosessen med å analysere funnene som ble gjort. I denne fasen er transkribering og koding og kategorisering metoder som ofte blir brukt når man benytter seg av det kvalitative forskningsintervjuet. Disse metodene vil bli belyst i påfølgende kapitler.

3.4.1 Transkriberingsfasen

Transkriberingen er en viktig del av analysefasen. Når man lytter til lydopptakene får man kanskje nye tanker om de svarene som blir gitt som man kanskje ikke tenkte på underveis i selve intervjuet (Nilssen, 2014). Det åpner for en refleksjon man ikke fikk tid til under intervjuet. Man legger ofte også merke til ord eller setninger som skiller seg ut som viktige. Samtidig får du bedre oversikt over hva som ble sagt under intervjuet. Det vil bli lettere å jobbe med og hente ut det som er relevant når du er bedre kjent med materialet du har.

Materialet blir strukturert slik at de blir enklere å ta i bruk i selve analysen (Kvale & Brinkmann, 2015).

Da intervjuet jeg gjennomførte var over satte jeg med ned med en gang for å transkribere. Dette valgte jeg å gjøre fordi alle refleksjonene og tankene rundt det som ble sagt ennå var friskt i minne. Jeg husket også stemningen og følelsene rundt det som ble sagt. Hadde jeg ventet noen dager kunne mange av disse refleksjonene og følelsene være glemt.

3.4.2 Koding og kategorisering

Når transkriberingen er utført skal man begynne å gå gjennom funnene og prosessere de. Her kan man ta i bruk koding og kategorisering. Det vil si at man skal finne ulike meningsbærende elementer i materialet (Christoffersen & Johannessen, 2012). Kodingen brukes for å lettere kunne organisere materialet slik at det blir lettere å hente ut det som er viktig og relevant. Samtidig er det lettere å se sammenhenger. Deretter kategoriserer man det man finner inn i kategorier ut fra enten problemstillingen eller viktige ting som dukker opp fra materialet.

I dette prosjektet vil analysen bli delt inn i ulike kategorier. Disse kategoriene er valgt på bakgrunn av problemstillingen og de forskningsspørsmålene som ble stilt. Samtidig dukket det opp et begrep som gikk igjen under intervjuet som jeg mener blir viktig for resultatene og dette vil også bidra til å skape en kategori. Hovedkategorien blir forebygging, siden det er den i hovedsak skal svare på problemstillingen. Underkategoriene blir sosial kompetanse, de voksne som ledere, relasjonskompetanse og samarbeid.

3.5 Relabilitet og validitet

Å vurdere intervjuets relabilitet og validitet er i dette tilfellet interessant da det tidligere i oppgaven har blitt sett kritisk på positivismen. Man kan se på nødvendigheten for å stille spørsmål om intervjuets relabilitet og validitet som en positivistisk tilnærming som hindrer en mer kreativ forskning (Kvale & Brinkmann, 2015). Derimot er det viktig å drøfte hvorvidt resultatene er etterprøvable eller gyldige.

3.5.1 Relabilitet

Med relabilitet menes resultatenes troverdighet. Det handler om hvorvidt det er mulig å få de samme resultatene på et annet tidspunkt av andre forskere. Hvis noen andre hadde stilt de samme spørsmålene som meg under intervjuet en annen gang, ville de da fått samme resultat? Det samme kan man stille spørsmål ved når det skal transkriberes. Hvis to forskjellige personer hadde transkribert samme lydopptak, ville man da fått samme resultat? Det ønskes mest mulig relabilitet for å unngå subjektivitet, men samtidig må ikke dette bidra til å begrense kreativiteten i en oppgave (Kvale & Brinkmann, 2015).

Kun i den situasjonen intervjuet ble utført i vil det regnes som troverdig, men i en annen situasjon regnes ikke resultatene som troverdig. Kroppsspråk, humør, holdninger og perspektiv er noen av faktorene som kan endre seg og påvirke resultatene man får. Det vil ikke bli helt likt om intervjuet hadde blitt gjennomført flere ganger. En annen forsker ville kanskje fått frem omtrent de samme svarene, men resultatet ville ikke blitt helt likt. I oppgaven fremstilles resultatene som fritidsklubbens ståsted, men det er mulig det hadde fremkommet andre resultater om intervjuet hadde blitt utført med en annen intervjuperson. Siden intervjuet er i form av semistrukturert intervju vil dette også påvirke resultatene. Dette fordi det er rom for å tilpasse spørsmålene underveis i intervjuet. Det er ikke sikkert andre forskere ville endret spørsmålene på samme måte som jeg gjorde. I følge Nilssen (2014) er resultatene avhengige av konteksten, og derfor er det ikke mulig å si at resultatene kan reproduseres på et annet tidspunkt i kvalitative studier.

For å forsterke oppgavens relabilitet ble det utført et prøveintervju i forkant av det egentlige intervjuet. Dette ble gjort for å oppdage ulike spørsmål som lett kunne feiltolkes eller misforstås hos intervjupersonen. I tillegg som intervjuer blir jeg tryggere på meg selv og spørsmålene ved å ha testet ut intervjuguiden i forkant.

3.5.2 Validitet

I samfunnsvitenskapelig forskning dreier validitet seg om metoden man har benyttet seg av er det beste metoden for det man ønsker å finne (Kvale & Brinkmann, 2015). Forskningens validitet er ikke bare relevant under analysen av resultatene, men også i de syv forskningsstadiene. Valideringen blir en form for kvalitetskontroll gjennom hele prosessen. Det er ved hjelp av feilkilder man undersøker validiteten. Det er viktig at man har et kritisk syn på egne tolkninger underveis i prosessen. Dette kan oppleves som en utfordring da

forskerens bakgrunn og forforståelse vil påvirke den kvalitative forskningen (Nilssen, 2014). I denne studien har jeg tatt utgangspunkt i begrepsvaliditet og ytre validitet.

Begrepsvaliditet er relasjonen mellom det som skal undersøkes og de dataene man samler inn (Christoffersen & Johannessen, 2012). Det ble lagt stor vekt på intervjuet i oppgaven for å styrke begrepsvaliditeten. Jeg har formulert og utarbeidet spørsmål med mål om å få svar på problemstillingen. Hvis vi ser på oppgavens problemstilling, som er: *Hva er fritidsklubben sin hemmelighet når det gjelder å skape et mobbefritt miljø?* kan vi finne spørsmål i intervjuguiden som koples opp til problemstillingen. Et eksempel er dette spørsmålet: «*Hvordan arbeider dere med forebygging av mobbeatferd?*». Hvis vi også ser tilbake på forskningsspørsmålene til problemstillingen har jeg blant annet skrevet: *Hva legger en av de ansatte i fritidsklubben i begrepet mobbing?* Her har jeg også et direkte spørsmål i intervjuet opp mot dette: «*Hva legger du i begrepet mobbing?*». Det er samsvar mellom spørsmålene i intervjuet og oppgavens problemstilling.

Med ytre validitet menes det hvorvidt funnene kan generaliseres. Når det gjelder kvalitative intervjuer er resultatene generaliserbar hvis de kan overføres til andre personer, kontekster og situasjoner (Kvale & Brinkmann, 2015). Det innvendes ofte i om resultater er generaliserbar ut fra hvor mange intervjupersoner som har svart. I mitt tilfelle utførte jeg bare ett intervju med en intervjuperson, og ut fra dette utsagnet vil ikke funnene regnes som generaliserbar. Hvis denne studien skulle blitt utført med en annen fritidsklubb som informasjonskilde er det ikke sikkert funnene ville blitt lik. Dette fordi det er så mange faktorer som kan endre konteksten.

4.0 RESULTAT OG DRØFTINGSDEL

I dette kapittelet presenteres funnene, og de vil underveis bli tolket og drøftet. Funnene blir presentert ved hjelp av sitater fra intervjuet. Det vil også bli drøftet opp mot teorien som ble fremstilt under kapittelet om det teoretiske grunnlaget.

Som nevnt tidligere deles analysedelen inn i egne kategorier; forebygging av mobbeatferd, sosial kompetanse, de voksne som ledere, relasjonskompetanse og samarbeid. Før dette vil bli presentert vil det komme mer informasjon om fritidsklubben, der det blant annet blir hentet informasjon fra intervjuet og intervjupersonen. Denne informasjonen er nyttig da det hjelper å belyse bakgrunnen for prosjektet og bakgrunnen for den praksisen fritidsklubben har.

4.1 Fritidsklubben

Fritidsklubben er delt inn i to grupper, en juniorgruppe der barn som går i 4.-7. trinn kan delta og en gruppe for barn fra 8. trinn til den dagen de fyller 18 år. Juniorgruppa har en kveld i uka og ungdomsgruppa har to kvelder i uka. Det finnes seks avdelinger av fritidsklubben i området og fordelt på disse seks avdelingene er det ca. 450 barn som deltar ukentlig på juniorklubbene. Intervjupersonen i dette prosjektet kommer fra en av disse avdelingene.

Barna betaler litt i inngangspenger for å kunne delta. På fritidsklubben har de ulike aktiviteter som matlaging, formingsaktiviteter, konkurranser dans, musikk og liknende. De har en egen scene, slik at barna får mulighet til å øve litt på å stå på scene. Barna er delaktig i planlegging av aktiviteter, det er lagt opp til at barna får komme med forslag.

Det er ca. 3-5 ansatte på hver klubb. Vaktene fordeles ved at det er noen som har fast stasjon i inngangen og noen i kiosken de har på fritidsklubben. Ellers er de andre sammen med barna og styrer aktivitetene eller prater med barna. Det hele varierer ut fra hva som er på planen. Av de ansatte er det variert utdannelse. Det er alt fra barne- og ungdomsarbeidere til rørleggere. Ofte er det studenter fra barnehagelærer og lærerutdanningen.

«Det er den vi legger vekt på. Førskolelærer og lærerutdanningen. At vi får studenter derfra. Fordi de er et verdifullt bidrag til oss.»

Et spørsmål som kom frem i intervjuet var om aktivitetene var voksenstyrt eller om det var ulike friaktiviteter i tillegg. Da var intervjupersonen veldig tydelig på at fritidsklubben er et valgfritt tilbud. Alle som deltar velger å være med frivillig, de blir ikke tvunget til noe. Barna

får et tilbud om aktiviteter, og så velger de selv om de ønsker å delta. Mange av barna har bare behov for å være sammen med andre uten å måtte delta i aktiviteter.

«Fordi det unger opplever i dag som vi prøver å være litt motvekt til er prestasjonspresset. Du skal prestere du skal gjøre, du skal være best. Og vi vil være en plass der det ikke er mål annet enn at du skal kunne være i gruppa og ha det ok.»

Her ser vi allerede en forskjell fra skolen. Barna er nødt til å dra på skolen, det er ikke valgfritt. Det kan påvirke holdningen hvis man må være en plass man kanskje ikke ønsker i forhold til hvis det er frivillig. Intervjupersonen viser også til prestasjonspresset elevene opplever i skolen. Dagens skole er blitt mer resultatorientert. Dette kan fort føre til en objektivisering eller instrumentalisering av utdanning. Med dette menes det at barn blir brikker eller instrumenter for et samfunn som ønsker seg mer og bedre arbeidskraft. At skolen skal være til barnas beste kan fort bli glemt i et slikt perspektiv (Befring, 2004).

4.2 Bakgrunnen for prosjektet

I intervjuet ble det spurt om intervjupersonen kunne redegjøre litt for bakgrunnen for prosjektet. Det som kom frem var at fritidsklubben har fått tilbakemelding fra foreldre, og da spesielt foreldre med barn som opplever å bli mobbet. Siden mobbing har kommet mer frem i lyset de siste årene åpner det for at flere tør å melde fra ved mistanke om mobbing (Rørnes, 2007). Foreldrene lurer på hva fritidsklubben gjør siden de opplever at barna deres ikke blir mobbet der. Hva er det fritidsklubben gjør som fungerer? Intervjupersonen ønsker ikke å si at de ikke har mobbing.

«... i det øyeblikket jeg sier «nei, vi har ikke mobbing» så vil vi ikke se mobbinga»

Intervjupersonen forteller at det er episoder på fritidsklubben. Derimot opplever ikke fritidsklubben like mange episoder som foreldrene gir uttrykk for at barna opplever gjennom skolen eller andre aktiviteter.

4.2.1 Digital og verbal mobbing

Når det gjelder ulike former for mobbing var det gitt flest tilbakemeldinger om digital og verbal mobbing. Digital mobbing er en form for mobbing som blir mer og mer utbredt etter som de digitale arenaene blir en større del av menneskers hverdag. De digitale mediene omgir

oss på fritiden, og de kan forlenge utsattheten for mobbing (NOU 2015: 2). Er man utsatt for, eller opplever å bli mobbet på skolen, kan de digitale mediene før til at man tar denne utsattheten med seg hjem også. Man risikerer å bli mobbet og krenket på hjemmebanen. Det blir rett og slett vanskelig å slippe unna mobbingen. Som nevnt tidligere vil det være lettere å mobbe gjennom sosiale medier. Man kan være anonym, man trenger ikke fysisk nærhet til sitt offer, og man slipper da å få konsekvensene av utfallet nært seg.

En annen form som ble nevnt under intervjuet var verbal mobbing. Verbal mobbing kan komme i form av skjellsord, baksnakking, ryktespredning, hånlige kommentarer og liknende. Det blir ovenfor nevnt tradisjonell mobbing, og av den informasjonen vi finner på Læringsmiljøsenderet sine nettsider omhandler det mobbing med fysisk nærhet (Universitetet i Stavanger, Tradisjonell mobbing, 2015). Som nevnt tidligere vil begrepet tradisjonell mobbing i denne oppgaven innebære verbale former for mobbing, skjult mobbing og fysisk mobbing.

Selv om Elevundersøkelsen 2015 viser at det er en nedgang i mobbingen er det fremdeles for mange tilfeller. Målet er at man blir kvitt mobbingen helt. Men lar dette seg gjøre? Hvis vi ser tilbake til det Hägglund (2003) sier så er mobbingen en del av skolehverdagen, den har blitt banal. Klarer man bli kvitt noe som alltid har vært der og anses som normalt? Til tross for at mobbingen fremdeles er tydelig i skolen slutter vi ikke å strebe etter et mobbefritt miljø. Hvis det man gjør ikke fungerer så prøver man noe nytt. Det vil derfor bli spennende å følge med på følgene av Partnerskap mot mobbing.

4.2.2 Kjønnforskjeller

Det finnes ofte forskjell på mobbingen blant de ulike kjønnene. Dette gjelder både i den digitale og den tradisjonelle mobbingen. I den tradisjonelle mobbingen er det ofte blant jentene at det oppstår utfrysning. Mobbing i form av fysisk samhandling er vanligere hos gutter. Erting derimot er vanlig blant begge kjønnene (Roland, 2009). Når det kommer til digital mobbing er det flere gutter enn jenter som opplever å bli truet, og det er flere jenter enn gutter som opplever at det blir lagt ut bilder eller liknende som er støtende (Samnøen, 2014). Det ble spurt under intervjuet om de tilfellene av mobbing som er gitt tilbakemelding på hadde kjønnforskjeller. Svaret som ble gitt var at det var en lett blanding. Det var rapportert tilfeller mellom gutt og gutt, jente og jente og gutt og jente. Årsaken til at vi ikke ser

forskjellene her kan være fordi utvalget av gruppen er for liten til å kunne si noe om kjønnsforskjeller.

4.2.3 Samarbeid med foreldre og skole

Skole-hjem-samarbeid er viktig for elevene på skolen. Målet med dette samarbeidet er at det skal være hjelpende i barns læring og utvikling både i det faglige men også det sosiale. Foreldre har et ansvar for å gi skolen tilbakemelding om barnets skolehverdag. Det betyr at de skal meddele skolen om barnet opplever å bli mobbet, diskriminert eller at barnet ikke trives av andre årsaker (Nordahl, 2007). Dette temaet kom frem under første del av intervjuet og da ble det spurt om intervjupersonen visste om skolen har fått tilbakemelding fra de samme foreldrene.

«I forhold til det foresatte sier, ja. Så sier de at de skjønner ikke at de samme barna kan være på en plass og oppføre seg fint, og så at de blir utsatt for det (mobbing) en annen plass. Det er det foresatte sier, men hvorvidt det er sant eller ikke det vet jeg ikke.»

Ifølge foreldrene er skolen/skolene klar over situasjonen. Denne interaksjonen mellom foreldre/hjemmet og skolen blir en del av barns mesosystem, da både hjemmet og skolen regnes som barns mikrosystem. Fritidsklubben inngår også i barnets mikrosystem siden det er en arena barnet er i direkte kontakt med. Det er et samarbeid mellom hjemmet og fritidsklubben siden det er foreldrene som har tatt kontakt om mobbingen. Neste steg ble da å finne ut om det er et samarbeid mellom skolen og fritidsklubben.

Fritidsklubben har fått tilbakemelding fra skolen når det gjelder mobbesaker.

«Det de sier er at de tar tak i det, og at de gjør så godt de kan. Og at de prøver å håndtere problemet.»

Samarbeidet er derimot utfordrende til tider på grunn av personvern. På grunn av taushetsplikt har de ikke lov til å utveksle informasjon om enkeltpersoner eller konkrete saker.

Fritidsklubben kan få informasjon på skolenivå. Derimot inngår de i et samarbeid gjennom Bedre Tverrfaglig Innsats – BTI som er et program som brukes i offentlig sektor i kommunen. BTI handler om at ulike aktører i kommunen skal samarbeide for å gi barn og unge, som har behov for det, den støtten de trenger (Tromsø kommune, 2016). Foreldrene skal involveres i dette samarbeidet. De ulike aktørene skal ikke nødvendigvis handle samtidig, men det handler om å bidra og så sende stafettpippen videre. De har en egen elektronisk stafettlogg der de

evaluerer situasjonen og skriver tiltak. Det er da snakk om samarbeid mellom barnets mikrosystemer, altså barnets mesosystem. Det er viktig å presisere at denne stafettloggen opprettes med samtykke fra foreldre og ungdom.

4.2.4 Mobbing og fritidsklubben

Det foreldrene lurer på er hva forskjellen er mellom skolen og fritidsklubben siden de mener det er mer mobbeproblematikk på skolen. Blant annet kan man stille spørsmål ved de som benytter seg av fritidsklubben. Derfor ble det spurt på intervjuet hvorvidt de barna som er på fritidsklubben også er de som «mobber» (skriver mobber i gåseøyne da det ikke finnes bevis i dette prosjektet om noen som mobber eller ikke) i skolen.

«Ja. Det er helt utrolig ... Det har vært noen foreldre som har tatt kontakt med fritidsklubben, både den som har vært utsatt for mobbing og de som har utført. De skjønner faktisk ikke hva det er vi gjør for å få dette til å fungere.»

Så utvalget av barn kan ikke nødvendigvis være med å forkaste hypotesen foreldrene har om at fritidsklubben har et bedre forebyggende tiltak mot mobbing. Ved nærmere utdyping kom det frem at disse barna, både offer for mobbing og de som mobber har vært på fritidsklubben samtidig uten at det oppstår mobbesituasjoner på fritidsklubben. Hva er det som bidrar til at mobbesituasjonen ikke oppstår på fritidsklubben? Siden intervjupersonen fortalte tidligere at det oppstår selvfølgelig saker på fritidsklubben også, var det interessant å finne mer ut om dette. Da det ble spurt om det er opplevd mobbing på fritidsklubben ble svaret «ja, det har vi.» Intervjupersonen ble bedt om å utdype dette.

«Det er det. Det som er, er at det ofte ikke er gjentagende mellom de personene som blir utsatt og den som gjennomfører. For får vi tak i det så tar vi tak i det med en eneste gang.»

Intervjupersonen forteller videre at dette er sammenlagt på alle klubbene. Fritidsklubben har mobbesaker, men det intervjupersonen forteller er at på grunn av at de håndterer saken med en gang får den ikke mulighet til å utvikle seg. Mobbingen oppstår i form av enkelttilfeller, og da kommer vi mer inn på hvorvidt det da kalles mobbing. I dette tilfellet passer det bedre å kalle det begynnende mobbeatferd siden det ikke får mulighet til å vokse og utvikle seg videre. Hvordan de gjør dette kommer vi nærmere inn på litt senere i oppgaven.

4.3 Mobbebegrepet

Begrepet mobbing kan oppleves ulikt. Derfor er det viktig å få frem hvordan intervjupersonen forstår begrepet mobbing. Ett av spørsmålene i intervjuet omhandlet nettopp dette og dette var svaret som ble gitt:

«Det er skjevt forhold i makt. Det er en som utøver negativ atferd eller makt ovenfor et annet menneske over tid.»

Her ser vi at intervjupersonen bruker begrepet makt. Maktforhold er en viktig faktor for at det skal kunne oppstå mobbing. Hvis forholdet har likevekt vil mobbing ikke kunne oppstå.

Roland (2009) beskriver det å mobbe som å utøve makt. Intervjupersonen bruker også «over tid» som en faktor for at man skal kunne definere hva mobbing er. Dette finner vi også igjen i de definisjonene som er nevnt tidligere i oppgaven. Intervjupersonens oppfatning av hva begrepet mobbing innebærer samsvarer med definisjonene til både Olweus og Roland.

Uten at intervjupersonen bruker de eksakte definisjonene av begrepet mobbing så finner vi fellesnevnerne. Hvordan intervjupersonen forstår mobbebegrepet legger føringer for hvordan de innhentede dataene skal tolkes. Hvis vi ser tilbake til det første forskningsspørsmålet finner vi svaret her. Jeg kommer derimot ikke til å utdype dette mer da hensikten med forskningsspørsmålet var nettopp hvordan dataene skulle tolkes, og det å vite at man har en felles forståelse av mobbebegrepet.

4.4 Forebygging av mobbing

I dette kapitlet vil det belyses hvordan fritidsklubben arbeider forebyggende mot mobbeatferd. Dette kapitlet vil da kobles opp mot prosjektets problemstilling som omhandler hva som er fritidsklubbens hemmelighet når det gjelder å skape et mobbefritt miljø. Hvordan arbeider de for å unngå eller forebygge mobbeatferd? De svarene som blir gitt her bidrar også til å skape de videre underkategoriene jeg har nevnt tidligere.

Underkategoriene er en del av forebyggingen. Først ser vi litt generelt på forebygging.

4.4.1 Hvordan arbeider fritidsklubben med forebygging av mobbeatferd?

Foreldrene lurer på hva fritidsklubben gjør siden de mener barna ikke opplever samme mobbingen der som på skolen. Derfor ble intervjupersonen spurt om dette.

«Vi jobber med ungene hele tiden. Vi har ikke mobbeprogram, men vi har veldig fokus på at de skal være snill med hverandre. Konflikter skal ikke oppstås. Hvis de oppstås gjør vi noe med det.»

Fritidsklubben har et fokus på å jobbe med barna. For det første ser vi at fritidsklubben ikke bruker mobbeprogram slik som skoler benytter seg av. Derimot er fritidsklubben bevisst på mobbeproblematikken og at dette må håndteres. Det at de har et fokus på at barna skal være snill mot hverandre er forebygging av mobbing. Men hva ligger det i å være «snill» mot hverandre? Mennesker er forskjellig, og man kommer mest sannsynlig til å møte andre personer man ikke samhandler godt med. Da er det kanskje godt med støtte fra andre, da personalet på fritidsklubben, til å veilede i hvordan man skal kunne samhandle på en god måte. Det er mange barn som har behov for å lære hvordan de skal samhandle med andre. Man kan ikke ta for gitt at alle skal ha den egenskapen. Dette er også i en alder der man utvikler seg forskjellig. Selv om to personer er like gamle aldersmessig betyr det ikke at de er like gamle mentalt. Dette kan lett skape konflikter. Man har selv opplevd i skolen at klasser kan være splittet på grunn av den mentale utviklingen. Noen kan være opptatt av lek, mens andre er opptatt av forelskelse, forhold og popularitet. Det kan da oppleves frustrerende for begge parter hvis man ikke har de samme interessene å skulle samhandle og finne på ting sammen. Det å mangle popularitet kan bidra til at man blir et offer for mobbing, da de som er populær gjerne innehar mer makt.

4.5 Sosial kompetanse i fritidsklubben

Det ble spurt om hva som er fritidsklubbens satsningsområde.

«Vi har sosial kompetanse. Det er det som gjennomsyrrer alt vi gjør. Da er det altså både det å utvikle seg selv som individ. Å være i ei gruppe, fungere i ei gruppe, tørre å stå for det en mener. Men også være lydhør ovenfor de andre, «hva mener du er viktig?».»

Det vi ser her er at fritidsklubben er opptatt av å utvikle barnas sosiale kompetanse. Det vil senere i oppgaven bli belyst nærmere hvordan fritidsklubben fokuserer på samhandlingen mellom barna. Ut fra det intervjupersonen sier over er det ikke nødvendigvis bare det å kunne samhandle med andre som er viktig. Det er viktig å kunne utvikle seg selv. Det er ikke kun fokus på gruppedynamikken, men å utvikle de enkelte individene som igjen kan påvirke gruppedynamikken. Blant annet sier intervjupersonen «... tørre å stå for den en mener.» Usikkerhet kan bidra til at man blir et mobbeoffer. Personer med sterkere makt kan velge å gå

etter de som er svakere. Har man dårlig selvtillit blir man svakere (Roland, 2009). Det blir en ond sirkel, da mobbing også påvirker selvtilliten. Hvis andre mener og påpeker over en lengre periode at man ikke er verdt noe, er det ikke vanskelig å begynne å tro det selv. Olweus (1992) beskriver mobbeofrene som personer med et negativt syn på seg selv. Dette gjelder det psykiske aspektet ved mobbeofrene. Det finnes også et fysisk aspekt, der ofrene ikke er like sterke. Som oftest gjelder dette gutter.

Hvis fritidsklubben satser på at alle skal tørre å stå for det en mener visker det ut forskjeller. Hvis alle lærer å tro på seg selv, og at sine egne meninger har verdi, vil det ikke oppstå ubalanse i maktforholdet. Dette kan være vanskelig for noen med dårlig selvtillit å lære seg. Det er viktig at fritidsklubben legger fokus på de som har god selvtillit også. Selv om de har tilegnet seg denne egenskapen trenger disse å lære seg å la andre komme til, og høre på det andre har å si. Dette nevner intervjupersonen i sitatet over, de bruker tid på å lære barna å være lydhør ovenfor hva de andre har å si. Dette kan være utfordrende for de som er vant til å dominere samtaler eller lek. Ved å fokusere på begge motsetningene er det større sjans for å oppnå den gode gruppedynamikken der alle kan bidra og alle føler seg vel. Derimot er det viktig å tenke over hvorvidt alle må «prate» hele tiden. På en side er det greit at det er forskjeller i en gruppe, så lenge alle i gruppa føler seg vel med den rollen de har. Alle trenger ikke prate like masse. Noen trives med å være stille. Så selv om det er positivt å bli «tøffere», betyr det ikke at man skal endre på noe som fungerer godt fordi at det skal være slik. Hvis noen opplever seg ukomfortabel i sin egen rolle må man gjøre tiltak. Det viktigste er at barna har et positivt forhold til seg selv og at de mestrer å samhandle godt med andre.

Noe av det første intervjupersonen sier er «*Vi har sosial kompetanse. Det er det som gjennomsyrrer alt vi gjør.*». Det er det som *gjennomsyrrer alt vi gjør*. Det vil si at fritidsklubben er bevisst viktigheten av sosial kompetanse. De har fokus på sosial kompetanse i alt de gjør. Her mener jeg vi finner en forskjell fra hvordan praksisen i skolen er. Gjennomsyrrer sosial kompetanse alt vi gjør i skolen? Læreplanverket og prinsipper for opplæringa fremhever at sosial kompetanse skal vektlegges i undervisninga, men som nevnt tidligere er det lite konkret som veileder lærerne i arbeidet med *hvordan* de skal implementere sosial kompetanse i undervisninga. Her er det rom for bedre veiledning for lærere om hvordan man kan arbeide med sosial kompetanse. Dette er ikke kun viktig for at elevene skal kunne konflikthåndtering, men også fordi de skal ha ferdigheter med seg videre i livet. Kanskje er dette noe skolen kan lære av fritidsklubben?

4.6 De voksne som ledere

Som nevnt i det teoretiske grunnlaget kan en voksens lederrolle bidra til å forebygge mobbing. Rørnes (2007) fremhever viktigheten i at en leder skal kunne forstå kompleksiteten bak sosiale handlinger, og hvordan ulike faktorer påvirker hverandre. Roland (2009) mener en god leder innehar kvalitetene til en autoritativ leder, en som har kontroll eller autoritet men også mye varme for sine elever. Vi skal se nærmere på hvordan de voksne på fritidsklubben bruker sin rolle som leder.

4.6.1 Forventninger til barna

Det ble under intervjuet spurt hva slags forventninger de voksne har til barna som er på fritidsklubben. Ledere har forventninger. Vi skal se nærmere på hva intervjupersonen sa i intervjuet.

«Vi går gjennom regler. Vi er veldig tydelig på hva vi forventer. «Dere får ikke lov til å være stygg med noen. Dere skal, hvis dere opplever at noen er stygge mot dere skal dere komme til en voksen og si ifra.» Da gjør vi noe med det. Vi sier noe, og vi gjennomfører det når vi har sagt noe. Det er ikke sånn at det blir sagt jaja, vi tar det neste gang. Det gjør vi ikke. Vi tar det der og da.»

De er tydelig på forventningene de har til barna på fritidsklubben. Ved å tydeliggjøre hvordan man skal ha det på fritidsklubben lager de ikke rom for at uønsket atferd skal kunne vokse og gro. En god leder er med på å sette grenser for barnas beste (Roland, 2009). Samtidig kan barna føle seg trygge på de voksne. Ved at de voksne setter grenser og følger opp konsekvent slik som intervjupersonen nevner, så vet barna hvor de har de voksne. Det er kanskje ikke vits i å prøve å erte eller være ufin mot andre, for barna er klar over konsekvensene dette får, og det er kanskje ikke verdt det. Barn trenger at de voksne er konsekvent og stabil.

Det ble også opplyst om en annen forventning de har til barna på fritidsklubben.

«Det er det at de skal komme til oss og ha det gøy. Samtidig fungere i ei gruppe.»

Det vil si at de legger ikke kun fokus på det negative gjennom forventningene. Ved å si at en av forventningene er at de skal komme til fritidsklubben og ha det gøy, vil man komme med en mer positiv innstilling i stedet for å fokusere på alt man ikke skal gjøre. For at denne typen forventning skal kunne ha positiv virkning på barna er det viktig at de voksne på fritidsklubbene er flink til å formidle dette.

«Nå er det jo sånn at vi har veldig mange barn med aktiv atferd. Eller hyperaktivitet eller utsatt atferd. Og de klarer seg faktisk utrolig godt hos oss fordi de må ikke sitte i ro. De får være i bevegelse. Da er det lettere å håndtere situasjonen.»

Det at barna vet de slipper å sitte i ro kan bidra til at de har en mer positiv innstilling til fritidsklubben i forhold til for eksempel skolen. På skolen styres dagene mer av kompetansemål. Det er mer faglig fokus, de er ikke i aktivitet hele dagen. Selv om de har mange aktiviteter i løpet av en dag, er skolen og fritidsklubben to vidt forskjellige arenaer. Dette kan påvirke barnas innstilling og muligens oppførsel. Hvis et barn kjenner på uroen i kroppen og er tvunget til å sitte i ro og ikke få utløp for kroppens behov, vil det kanskje bidra til enten uro i for eksempel en skoletime, eller negativt utfall i et friminutt. Derimot får barnet mulighet til å gradvis få utløp for behovet for bevegelse minsker kanskje sjansen for at uheldige situasjoner oppstår.

«De er ofte med på å styre sammen med oss voksne hva som skal skje og hva som må gjøres.»

Her viser de voksne barna tillit. Det å la barna få være med på å bestemme hva som skal gjøres i løpet av en ettermiddag kan ha mange positive virkninger. For det første får barna et eierskap over det som planlegges. De har selv fått velge noe de har lyst til å gjøre. Dette kan bidra til mer glede og interesse over det som gjøres. For det andre gir det en god følelse å vite at de voksne respekterer deg så mye at de stoler på de valgene du tar. Dette gir mestringfølelse, og bidrar til en mer positiv innstilling. Igjen hvis barna har fokus på noe positivt er der kanskje ikke rom for å utføre negative handlinger som åpner for mobbing. Medbestemmelse har mange fordeler, men det er ofte viktig at det blir gjort med veiledning fra en voksen, fordi det er ikke alt som kan gjøres. En voksen kan veilede uten at barna mister mulighet for medbestemmelse. Det kan være barna trenger hjelp til å komme med forslag. Dette er noe som med fordel kan opplæres. Det er noe alle burde få muligheten til å trene på. Hvis de voksne hjelper de barna som ofte er mer stille til å komme med forslag til aktivitet kan det bygge opp selvtilliten til disse barna. Det er viktig å ikke bare velge de forslagene fra de mest pratsomme barna.

Hvis vi ser på det som er sagt ovenfor ser vi at fritidsklubben setter tydelige grenser. De ønsker å ha kontroll og fremstår som autoritære på dette området. Derimot mener jeg de viser varme når en av forventningene til barna er at de skal komme til fritidsklubben og ha det gøy. De åpner opp for at det er lov til å ha det morsomt, kunne røre på seg og være sosial med andre. De legger opp til aktiviteter som oppleves positive for barna. Dette viser også varme

fra de voksne. Med andre ord viser de at de har en autoritativ lederstil som Roland (2009) fremhever som viktig i forebyggingen av mobbing. Samme lederstilen finner vi i skolen, så hvorvidt fritidsklubben gjør noe nytt vi kan lære av er vanskelig å si i dette tilfellet.

Fritidsklubben viser også at de tar hensyn til barna og deres ulike behov. Hvis vi ser på det de sier om at noen har behov for å bevege seg mer så er det positivt at de forstår det, og at de legger til rette for at de barna får gjort det. Her kan vi trekke likhetstrekk med det Rørnes (2007) sier om at den voksne må ta hensyn til det organisatoriske, men også til hvordan de enkelte barna er. Aktivitetene må tilpasses de enkelte barna. I skolen har alle elever krav på tilpasset opplæring. Derimot kan det være en utfordring å tilrettelegge for å la elevene få utløp for all den aktiviteten de har behov for. Dette fordi undervisningen styres i stor grad av alle de målene man skal gjennom. Dagens skole preges av et faglig resultatpress og dette påvirker de mulighetene man har. Derimot skal det sies at de fleste lærerne kanskje er bevisst dette behovet elevene har, men de har begrensede muligheter for å legge til rette for mer aktivitet.

4.6.1.1 Konsekvenser ved brudd på reglene

Fritidsklubben er tydelig på hvilke regler og forventninger de har til barna. Derfor blir det da relevant å høre hvilke konsekvenser barna får hvis de ikke klarer å følge disse reglene. Hva gjør fritidsklubben når de er konsekvent på at reglene skal følges til enhver tid?

«En av konsekvensene kan være det at vi faktisk sender noen hjem fordi de ikke har klart å gjennomføre kvelden på en ok måte.»

Hvis de voksne er tydelig på at dette er en konsekvens er det opp til barna å vurdere om det er verdt det. Barna vet hva de har å forholde seg til. Siden fritidsklubben er et frivillig tilbud har de mulighet til å utføre slike sanksjoner. Det er mer utfordrende å sende noen hjem fra en skole. Ved å bruke slike konsekvenser kan det bidra til at barna gjør det de kan for å følge reglene for å slippe å bli sendt hjem. Det er ikke positivt for et barn å forlate en arena med morsomme aktiviteter.

For at dette skal ha en god virkning er det en fordel med samarbeid med hjemmet. Hvis en elev utfører en negativ handling på skolen risikerer eleven å få telefon hjem. Dette er fordi skolen ønsker et samarbeid med foresatte. Skolen har ikke ansvar alene for oppdragelsen av barnet, det er det i hovedsak de foresatte som har. Da er det viktig at de er bevisst hva som skjer på skolen, og at de blir enig og samarbeider om hvordan man kan endre situasjonen.

I intervjuet ble det spurt hvordan fritidsklubben håndterer slike situasjoner, og om det var enkeltutvisninger eller over lengre perioder.

«Ja, det er enkeltganger. Og vi ringer bestandig hjem og gir beskjed hvorfor. Og det er ingen som får lov til å sende noen hjem uten at de har blitt kontaktet hjemme.»

Her kommer det frem at fritidsklubben forsikrer barnets sikkerhet i form av samarbeid med hjemmet. De sender ikke hjem barnet uten å passe på at det er i orden. Samtidig åpner det for et samarbeid med hjemmet når man forteller om situasjonen. Det kan hjelpe på den negative situasjonen. Fritidsklubben og hjemmet samarbeider for at den negative atferden skal avskaffes og at barnet skal fungere i gruppen sammen med andre.

«Det kan faktisk ha vært tilfeller der vi har misoppfattet situasjonen. At den var helt omvendt enn det vi har klart å finne ut av. Men da tar foreldrene kontakt med oss igjen og så går vi skikkelig inn i dette neste gang. Da finner vi som regel løsninger på det. Hvis det ikke er løsninger er vi enig om at «ok, vi legger dette dødt» og så går vi videre. Men som regel gjentar det seg ikke.»

Her ser man et eksempel på hvor viktig et godt samarbeid med hjemmet er. Hvis et barn opplever å bli beskyldt for noe som ikke stemmer kan det påvirke forholdet til den voksne. Hvis den voksne da er åpen for å beklage feiltakelsen kan det styrke forholdet, den voksne fremstår da også som en god rollemodell. Som nevnt tidligere var Vygotskijs teorier at man lærer gjennom samhandling med andre. Her lærer barnet at den voksne kan ta feil, men også hvordan man skal handle hvis man gjør feil. Dette er viktig læring. De voksne må vise at alle kan gjøre feil, men at det viktigste er hvordan man ordner opp i det i etterkant. Vi kommer nærmere inn på samhandling i neste kapittel.

Arbeid med normer og verdier kan bidra til forebygging av mobbing (NOU 2015: 2). Skal man klare å skape et mobbefritt miljø er man avhengig av å ha en nulltoleranse for mobbing. Man må jobbe i fellesskap for å forsøke å bli kvitt mobbingen (ibid.). Derimot er det skoler som har ansvar for å opprettholde en nulltoleranse, men dette ansvaret burde foreligge hos alle arenaene der mennesker samhandler med andre. Fritidsklubben er tydelig i arbeidet sitt med en nulltoleranse for mobbing. De er tydelig ovenfor barna at de ikke aksepterer noen form for mobbing eller krenkelser. Det er vanskelig å si hvorvidt alle skoler mestrer dette, men det at denne fritidsklubben gjør det kan bidra til at de har lite forekomst av mobbing.

4.7 Relasjonskompetanse

Hvis vi ser på det sosiokulturelle perspektivet er samhandling med andre mennesker viktig for å kunne utvikle seg både når det gjelder kunnskap, men også når det gjelder sosiale ferdigheter. Fritidsklubben har sosial kompetanse som deres satsningsområde, men hvordan skal de i praksis tilegne barna denne kompetansen? For å finne ut av dette ble det i intervjuet spurt: «Hvordan tilrettelegger fritidsklubben for samhandling mellom barna?»

«Samhandling mellom barna legger vi til rette for gjennom at barna er med i klubbstyrene. Her må de fordele oppgaver, lede aktiviteter, være tilgjengelig for de andre barna sine ønsker, blant annet aktiviteter. De må jobbe som en gruppe for å få til dette.»

Barna får mulighet til å delta i ulike prosesser der de må kunne prate og komme med forslag. Når de sitter i et klubbstyre har de mulighet til å bli hørt og sett av andre. De må trene på å kunne komme med forslag til aktiviteter. Samtidig må de trene på å lytte. Akkurat dette ble sett på litt tidligere i oppgaven, men det er absolutt relevant under kapittelet om samhandling. Som nevnt vil disse aktivitetene bidra til å skape selvtillit ved mestring, men de utvikler også sosiale ferdigheter. Fritidsklubben legger opp til at barna skal delta i dette, det er ikke noe barna bestemmer selv. Det vil si at fritidsklubben fremstår som de rollemodellene som skal hjelpe barna til å tilegne seg den sosiale kompetansen. De voksne veileder barna i samarbeidet med hverandre. Når de voksne lærer barna å ha et positivt samarbeid, og at man skal respektere hverandres meninger, visker det ut maktforskjellen. Hvis skillet i makt blir mindre vil også sjansen for at det skal oppstå mobbing bli mindre.

«Vi har også en dag i året, der alle klubbstyrene møtes for å jobbe sammen. Da kartlegger vi hva barn sier deres oppgave er på klubbene, de får være med på å bestemme hva vi skal bruke penger på. De evaluerer fellesarrangement, slik som for eksempel juleballet.»

De som får representere sin fritidsklubb gjennom klubbstyret har en høy posisjon. Intervjupersonen fortalte at ofte de som «manglet» status fikk muligheten til å ha store roller for å endre sin status. Fritidsklubben er bevisst de valgene de gjør når klubbstyret blir valgt, og under andre aktiviteter. Mobbing kan forebygges ved at de voksne diskret endrer på populariteten til barna. Det er viktig å fremheve de stille barna eller de med en negativ posisjon for å gi dem et annet utgangspunkt.

De voksne viser tilpasningsevne ved å kartlegge hva barna mener deres rolle er. Det å la barna komme med tilbakemelding på hvordan de opplever sin egen rolle på fritidsklubben gir stor innsikt i hvordan de voksne kan tilrettelegge opplegget og kveldene for barna. I skolen bruker

vi kartleggingsverktøy for å undersøke alt fra trivsel til faglige prestasjoner. I fritidsklubben bruker de blant annet observasjon til å kartlegge hvilke behov barna har. Intervjupersonen nevner flere ganger viktigheten i å se alle barna og tilrettelegge for hver enkelt.

«For de andre som er på klubbene, er alle aktivitetene våre lagt opp slik at man ikke skal gjøre aktivitetene alene. For eksempel, har vi formingsaktiviteter, så har vi det på bord slik at flere kan være med. Lager vi mat, må barna være med på dette, og fordele oppgavene seg imellom. Har vi spill (Både brett og elektroniske) så er dette spill som flere må være med på for å spille. Har vi leker, så er de lagt opp slik at flere må være med for at vi kan leke leken, dette gjelder også konkurranser.»

Her kommer det tydelig frem at de voksne legger til rette for at barna skal kunne delta i aktiviteter med hverandre. De viser også et bredt spekter av type aktiviteter, slik at de fleste får muligheten til å holde på med en aktivitet de liker. Ved å ha ulike aktiviteter som interesserer barna gjør det noe med humøret. Hvis man får holde på med noe man liker påvirker det humøret, dette gjelder også hvis man må holde på med noe man ikke liker. Da er det lettere å miste konsentrasjon og fokus. Hvis dette skulle skje er risikoen for at tapet av konsentrasjon går ut over noen av de andre barna. Dette kan oppleves i et klasserom. Hvis elevene jobber med aktiviteter som ikke fenger dem eller hvis noen opplever at aktivitetene ikke er utfordrende nok, kan de utagere ved å skape uro. Jo flere eleven får med seg i uroen desto bedre er det for den eleven. Av og til kan dette bidra til negativ samhandling. I et klasserom kan det være mer utfordrende å legge til rette for aktiviteter som fenger alle. Det kan være både fordi voksentettheten ikke er like stor, det er ikke alle klasserom som har tilgang på flere voksne som kan styre ulike aktiviteter i en time. Samtidig har en lærer ulike mål som det må fokuseres på. Det er ikke alltid man kan ha mange ulike aktiviteter til alle typer mål som skal læres. Før man tenker negativt om skolesituasjonen og mangelfull tilpasning må man faktisk tenke over tidsaspektet også. Alle elevene har krav på tilpasset opplæring, men det betyr ikke at det nødvendigvis er like enkelt å utføre i praksis. Bare det å lage egne oppgaver til elever som har behov for det, tar mye tid. Uten å gå dypere inn på drøftingen av dette er det verdt å nevne.

«Vi jobber aktivt med at vi voksne skal se barn som sitter alene eller er alene, dette for også å få kontakt med de barna som trekker seg tilbake, eller betegnes som de stille barna. Er det noen barn som ønsker å være alene, får de selvsagt muligheten til det, men da holder de voksne et ekstra øye med den eller disse barna.»

Her ønskes det å påpeke hvordan intervjupersonen ordlegger seg: «*Vi jobber aktivt med at vi voksne skal se barn som sitter alene ...*». Det er fokus på de voksne og hva de voksne skal gjøre. Det er ikke bare fokus på at barna ikke skal sitte alene. Hva kan den voksne gjøre for å endre situasjonen? Her forstås det slik at de voksne i fritidsklubben samarbeider med hverandre for å skape best mulig opphold for barna. De voksne er bevisst over den rollen de har, og hvilket ansvar de har for barna.

Det er også viktig å legge fokus på de barna som er stille. Hva er årsaken til at de er stille? Er det fordi de trives i eget selskap, og ikke har behov for å si så masse, eller er det en annen faktor som bidrar til dette? I noen tilfeller er barn stille som en strategi for å ikke bli sett av andre. Dette kan være fordi man føler man ikke mestrer ulike ting, både faglig og ulike ferdigheter, men det kan også være på grunn av negative relasjoner med andre. Hvis barnet gjør seg mest mulig usynlig vil kanskje ikke mobberen se barnet og da slipper det kanskje å bli utsatt for mobbingen. Ulempen er at dette kan bli en ond sirkel, da mobberen gjerne merker slik oppførsel, og antar da at barnet er et lett offer. Nettopp fordi slike situasjoner kan oppstå er det viktig at de voksne finner ut av dette. Intervjupersonen forklarer at barna får muligheten til å trekke seg tilbake hvis de ønsker, men da har de et ansvar for å finne ut hva som ligger bak det at barnet ønsker å trekke seg unna eller jobbe alene.

Det er viktig å reflektere over at det er ikke bare de som mobber som har behov for å utvikle sin sosiale kompetanse, men også de som lett blir offer for mobbing. Ved å utvikle sin sosiale kompetanse er kanskje sjansen for å bli et offer mindre. Her må det påpekes at det er fremdeles andre faktorer som kan bidra til mobbing, men en økt selvtillit på flere felt kan redusere sjansen.

«Er det slik at de ikke har noen å være sammen med, jobber vi voksne sammen med barnet for å finne noen de kan leke sammen med. Dette gjør vi gjennom å snakke med barnet for å kartlegge interesser, egenskaper, og prøve å «matche» dette barnet med en som har samme utgangspunkt.»

De voksne på fritidsklubben bruker tid på å finne gode sammensetninger av barna. Det samme gjør man i skolehverdagen, hvis man skal planlegge grupper og liknende. Man vurderer hvem som jobber godt sammen. Det de gjør på fritidsklubben er å passe på å skape gode relasjoner. De setter ikke bare sammen de som har ulikheter og trenger å trene på kommunikasjon, men de lar barna være sammen med andre som de vil kunne samhandle godt med. Ved å legge ned arbeidet i å kartlegge barns interesser for å finne gode sammensetninger viser at de bryr seg

om at alle skal ha det bra. Det er ikke alltid barn klarer å finne venner på egen hånd. Noen trenger litt veiledning og hjelp.

«Vi bruker mye tid på allmøtene til å snakke om vennskap, om det å ta vare på hverandre, slik at ingen skal føle seg ensom på klubben. Dette for at barna skal være like oppmerksom på emnet som de voksne er.»

God relasjon mellom lærer-elev har vist seg å være forebyggende mot mobbing (NOU 2015: 2). Det som blir nevnt ovenfor viser at fritidsklubben legger vekt på relasjon mellom voksen og barn. De behandler barna med respekt og stoler på at barna klarer å ta ulike avgjørelser. Dette bidrar til å forsterke forholdet dem imellom. Barn blir motivert når de opplever at de voksne respekterer dem (ibid.). Dette kan være en årsak til at de opplever lite mobbing på fritidsklubben. Derimot har de ikke kun fokus på relasjonen mellom voksen-barn, men også barn-barn. Gjennom å veilede, noe som er i tråd med det sosiokulturelle perspektivet, hjelper de barna å utvikle relasjonene seg imellom. Av det jeg har funnet av relevant faglitteratur på dette feltet er det ofte fokus på relasjonen mellom lærer-elev. Kanskje burde det bli mer aktuelt å fokusere mer på relasjonen mellom elev-elev i tillegg? Kanskje det at fritidsklubben er bevisst dette bidrar til at de opplever mindre mobbing?

4.7.1 Samhandling mellom de voksne

Slik det fremstilles er de voksne på fritidsklubben opptatt av å forsøke å lære barna hvordan de skal være snille med hverandre og ta vare på hverandre. Dette gjør de gjennom samtaler og dialoger. Barna kan lære masse gjennom dialoger med de voksne, og det er gjerne det som blir brukt i størst grad i klasserommet også. De voksne formidler sine budskap muntlig. Dette er derimot ikke kun den eneste måten barn tilegner seg kunnskap og ferdigheter på. Hvis vi ser tilbake til det sosiokulturelle perspektivet vet vi at barn lærer gjennom samhandling med andre. Det betyr også at de lærer ved å se hvordan andre samhandler med hverandre. De voksne kan vise barna hvordan de skal kommunisere ved å stå frem som et godt eksempel selv. Det er ikke nok å formidle det muntlig hvis man ikke følger samme eksempel selv. Barna ser det de voksne gjør selv utenfor undervisningen eller i de voksenstyrte aktivitetene.

«De voksne er veldig flink til å snakke med hverandre, gi beskjeder, samt dele bekymringer. Dette gjøres selvsagt ikke i nærvær av barn, man trekker seg tilbake på kontoret. Vi har også funnet ut av styrker og svakheter hos hverandre, så vi spiller ofte på styrken vår. For eksempel hvis et barn blir «plaget», da har vi noen som er veldig gode på konfliktløsning som

tar tak i situasjonen. Denne tar med seg en til som ikke føler seg like kompetent i situasjonene, slik at denne får lære, og bli tryggere på hvordan man løser situasjonen.»

Intervjupersonen opplever at de voksne på fritidsklubben har god kommunikasjon og et godt samarbeid. De kjenner seg selv og hverandre, og gjør et forsøk på å hjelpe hverandre til å bli bedre i sine felt. Hvorvidt barna ser alt det de voksne gjør med hverandre er vanskelig å si, men et godt samarbeid mellom de voksne vil påvirke deres forhold seg imellom, og det gode forholdet vil barna kunne plukke opp og ta lærdom av.

Det ønskes å stille spørsmål med faglitteraturen på dette temaet. Som oftest finner man litteratur som forteller viktigheten av foreldrene som rollemodell for å unngå at barn utvikler holdninger og egenskaper som bidrar til mobbing. Det er foreldrene som har hovedansvar for dette. Derimot savner jeg et større utvalg av faglitteratur som støtter opp viktigheten av alle voksnes, også de i skolen eller andre arenaer, ansvar som rollemodell for å unngå holdninger som leder til mobbing. Da tenkes det både rollemodeller for de som mobber og de som blir offer for mobbing.

4.8 Samarbeid

Først ønsker jeg å vise tilbake til kapittel 4.2.3 «samarbeid med foreldre og skole». Temaet, informasjonen og drøftingene som er gjort der er like relevant i denne delen. Årsaken til at jeg har valgt å beholde det kapittelet lengre oppe er på grunn av dens relevans i forhold til bakgrunnsinformasjon til prosjektet.

4.8.1 Bedre tverrfaglig innsats

Det ble i et tidligere kapittel nevnt om et program som kalles BTI. Dette er viktig å få med under forebygging også. Som nevnt er målet med dette programmet å kunne komme med ekstra støtte til barn og ungdom som har behov for det. Hvis man klarer å bruke programmet slik det skal, kan man bidra til å ta tak i negative hendelser tidlig, og på denne måten forhindre at det utvikler seg til for eksempel mobbing. Det er ikke nødvendigvis bare mobbeofferet som har behov for ekstra støtte, kanskje personen som mobber også har behov for ekstra støtte. Skulle denne støtten fungere kan man kanskje forhindre mobbesaker. Derfor er det viktig å fremheve et slikt verktøy til forebygging av begynnende mobbeatferd. Derimot vil dette kun fungere hvis man bruker det slik man skal. Det kreves at alle deltagerne i barnets

mesosystem faktisk tar i bruk dette verktøyet. Hvis ikke vil det kanskje ikke ha den funksjonen den er ment å ha.

Det ble under intervjuet spurt mer om samarbeidet mellom fritidsklubben og skolen, og dette er det intervjupersonen sa:

«Etter at vi ble med i BTI er det lettere for både skolen og oss å ta kontakt med hverandre, fordi vi har et ansikt på hverandre. Det er ikke så godt som det burde ha vært med at vi har taushetsplikt på hver våre kanter. Men det er situasjoner som vi mener er nødvendig å ta opp videre, både skolen og oss. Foreldrene skriver gjerne under på samtykkeskjema for at de vil at ungen sin skal ha det best mulig. Så kan vi innkalle hverandre inn til et møte, prate sammen og prøve å finne best mulig løsning.»

Det er tydelig at fritidsklubben ønsker å bruke samarbeidet som et verktøy for tilpasning til barna, men som nevnt tidligere fungerer det kanskje ikke så godt i praksis som man ønsker. Derimot prøver de å finne løsninger sammen.

4.8.2 Eksterne ressurser og lovverk

Et annet eksempel på samarbeid i barns mesosystem er samarbeidet mellom skole og PPT. PPT kan brukes som en ressurs hvis mobbing oppstår i skolen. Noen ganger opplever man alvorlige og utfordrende mobbesaker som skolen føler de ikke mestrer på egen hånd, og da er PP-tjenesten tilgjengelig for bistand og hjelp (Universitetet i Stavanger, PPT på kurs om mobbing i skolen, 2015). På bakgrunn av dette økte nysgjerrigheten for hvorvidt en kommunal fritidsklubb kunne benytte seg av samme tilbudet. Det ble derfor spurt om fritidsklubben hadde tilgang til eksterne ressurser hvis det skulle oppstå mobbing.

«Det har vi. Men siden vi er åpen på kveldene så er det enten barnevernsvakta eller Rød 18. Det er det som er. Hvis ikke er det neste dag når de andre instansene er på jobb. Det driver vi på å jobbe med for kommunen skal opprette ny barne- og familieenhet, og der er vi også inne i prosjektet og gir uttalelse for hvordan vi mener det bør organiseres. Vi er veldig tydelig på at det ikke bare kan være åpent fra 09.00-16.00. Det må være åpent på kveldene også, fordi det er så mange barn og ungdom i kommunen som har psykiske utfordringer, som har det vanskelig i hjemmene sine som trenger hjelp utenom.»

Fritidsklubben har tilgang til eksterne ressurser hvis det skulle være behov for det. De har mulighet til å samarbeide med andre for å gi best mulig hjelp til barna hvis det er behov for

det. Fritidsklubben jobber også for å forbedre mulighetene til ekstra hjelp for barn som har behov for det ved å komme med forslag til hvordan en ny barne- og familieenhet skal organiseres.

Hvis vi ser nærmere på barns makrosystem er dette noe som påvirker barns hverdag i skolen. Det finnes lover og regler som påvirker skolehverdagen både faglig og sosialt. Fritidsklubben styres ikke av læringsmål når de planlegger kveldene, men hvilke rammeverk eller lovverk må de forholde seg til?

«Vi har ikke noe. Vi er ikke lovpålagt. Dermed har vi ingenting annet enn de etiske verdiene som vi alle sammen har. Det er de vi drifter etter. Vi har jobbet veldig intenst med å få fundamentert at sosial kompetanse er det vi faktisk jobber med. Nå begynner vi å se resultater av det her.»

Barnets makrosystem vil påvirke fritidsklubben når det gjelder generelle lover og regler som alle må forholde seg til. Derimot er det ikke tilpasset egne lover eller regler som fritidsklubben skal forholde seg til. Men fritidsklubben virker bevisst i sin rolle i barnas hverdag, veiledere i utviklingen av sosial kompetanse. Selv om de ikke får egne lover og regler de skal forholde seg til fra det offentlige velger de å jobbe aktivt med hvordan de skal ha det og hvilket utbytte barna skal få av å delta på fritidsklubben.

4.9 Intervjupersonens teorier

Til nå har vi fått informasjon om fritidsklubben og bakgrunnen for prosjektet. Vi har også fått dypere innblikk i fritidsklubbens metoder for å forebygge begynnende mobbeatferd. I den siste delen av analysen vil intervjupersonens teorier fremstilles. Intervjuet er blitt formet med det formål å få frem hvordan fritidsklubben arbeider forebyggende for å unngå mobbeproblematikk fordi foreldrene til barna mener de har mindre mobbing der i forhold til i skolen. Derfor vil det være interessant å la intervjupersonen komme med sine teorier, uten at det nødvendigvis påvirker de funnene som er gjort. Intervjupersonen er en del av fritidsklubbens hverdag og har nok gjort seg opp en mening om hva det er fritidsklubben gjør for å ha lite mobbeproblematikk.

«Dette blir bare teorier. Vi er et frivillig tilbud. Ungene kommer til oss fordi de har lyst. De må ikke være hos oss. Vi har også den muligheten at vi kan sende de hjem hvis de ikke klarer å oppføre seg. Det har vi måttet gjøre noen ganger. Ikke på bakgrunn av mobbing, men på

grunn av at det har vært litt vanskelig atferd. Og alle vet dette, for det er det første vi gjør når vi starter hver høst, vi går gjennom reglene. Og der er vi utrolig tydelig på at ingen får lov til å plage noen. Er det noen som plager noen så skal vi vite om det, og vi tar tak i det. Det er også sånn at vi har klubbstyre på hver eneste klubb. Det varierer fra 8-12 stykker som er inne og hjelper oss voksne med å drive klubbene og er med på å bestemme. Den gruppa setter vi sammen med både de som ikke har utfordringer og de som har utfordringer. Og da endrer vi status til ungene. Det gjør vi. Sånn at de plutselig får en kjempeviktig oppgave og blir en ressurs for oss. I stedet for å kanskje være den som blir utsatt for mobbing. Det har jeg veldig tro på, å jobbe med ei gruppe på denne måten. Jeg tror det viktigste er at det er et frivillig tilbud. De trenger ikke være hos oss. Da blir det ekstra interessant å komme og ha det gøy.»

Dette er egentlig en god oppsummering av de funnene som er gjort i analysen.

Intervjupersonens teorier samsvarer med de funnene som er gjort. Ut fra det jeg har sett og opplevd fremstår intervjupersonen som det Roland (2009) beskriver som en autoritativ voksen. Intervjupersonen bygger tillitt til barna på fritidsklubben samtidig som vedkommende våger å gripe inn når mobbing oppstår. Dette gjøres på en forutsigbar måte, slik at barna opplever trygghet og stabilitet. Barna vet tydelig hva som forventes av dem, og de får støtte og veiledning i å utvikle sin sosiale kompetanse. De opplever å bli tatt på alvor og de får muligheten til å delta i medvirkning. På sett og vis beskriver intervjupersonen kjennetegnene på en autoritativ lærer, en lærer som barna gjerne karakteriseres som snill, men streng og rettferdig.

Man kan undre seg over hva det kommer av at ikke alle lærere fremstår som autoritative. Kanskje kan det ha noe å gjøre med at skolen i motsetning til fritidsklubben er et sted ikke bare «å være» men også «å lære» og at lærere i iveren etter å bidra til gode skoleresultater glemmer at livet leves samtidig som man lærer skolefag.

5.0 KONKLUSJON

Som Rørnes (2007) sier er det en umulig oppgave å komme med en oppskrift på hvorfor noen lykkes mer enn andre når det kommer til å håndtere mobbeproblematikken. Uansett hvordan man vrir og vender på det er det ingen som har det likt på de forskjellige arenaene. Man har ikke de samme barna/elevne. Et enkelt barns «bagasje» kan påvirke så masse. Vi som voksne er ikke lik, noe som også vil påvirke miljøet rundt barna. Det er også mulig å være god på å håndtere og forebygge, men fremdeles ha mobbing. Vi kan ta til oss hva som fungerer for andre, og teste ut fordi det er verdt å prøve. Hvis det fungerer så bruker man de metodene til man kanskje er nødt til å prøve noe annet. Hvis det ikke fungerer går man over til å prøve ut noe annet. Er man usikker og føler man står fast er det lurt å søke støtte hos andre. Det viktigste er at man ikke gir opp, man må gjøre det man kan for at barna skal ha det best mulig.

Det er viktig at vi som voksne lærer barna hvordan de skal samhandle med andre. Vi kan gi dem de redskapene og verktøyene de trenger for å kunne utvikle sine ferdigheter i å kommunisere med andre. Barn som er flinke til å kommunisere med hverandre er ikke like utsatt for mobbeatferd. Hvis de voksne skal hjelpe barna å tilegne seg disse ferdighetene er det ikke nødvendigvis nok å formidle det muntlig. De må kunne følge sine egne eksempler og fremstå som gode rollemodeller rundt barna.

I dette prosjektet har jeg funnet at det finnes mange likheter i praksisen i både skolen og fritidsklubben. Derimot vil det ikke nødvendigvis bli samme resultat på bakgrunn av konteksten. Begge arenaene benytter seg av ulike virkemidler som er knyttet til forebygging av mobbing.

Hvis jeg skal velge ut noe jeg mener skolen kan lære av fritidsklubben må det være fokuset på sosial kompetanse. Selv om viktigheten av sosial kompetanse fremstilles i læreplanverket stiller jeg spørsmål med hvordan det er lagt opp for innøving av sosial kompetanse. Er det lagt opp til at vi lærere skal kunne ha det fokuset som det trenger samtidig som vi skal ha fokus på det faglige? Burde det kanskje veiledes bedre i læreplanverket hvordan lærere kan gripe fatt i innlæringen av en så viktig kompetanse? Kunne dette også bidratt til mindre mobbing og krenkelser i skolen?

Hvis vi ser tilbake til samarbeidet mellom fritidsklubben og skolen var det begrenset. Det vil være utfordringer på grunn av taushetsplikten til begge parter, men kunne det vært mulighet for en annen type samarbeid? Intervjupersonen forklarte vanskelighetene med å samarbeid i forhold til å hjelpe hverandre med tips på grunn av at fritidsklubben og skolen er to vidt

forskjellige arenaer. Derimot vil jeg også stille spørsmål ved at det er utfordrende med et samarbeid der. Hvis skolene visste at fritidsklubben ikke har like mye mobbing slik de opplever, siden foreldrene har nevnt det, hvorfor ønsker ikke de å vite hva fritidsklubben gjør for å forebygge mobbing? Dette er arenaer som begge arbeider med barn i utvikling. De arbeider med barn i samspill med andre. Hvorfor ikke bruke hverandre mer? La barnets mikrosystemer samarbeide slik de gjør i mesosystemet. Kunne man lagt opp felles kurs, temakvelder eller gå direkte på ulik problematikk? Ha en workshop i hvordan løse ulike utfordringer. Jeg tror man har mye å lære om barn og hvordan man legger til rette for dem gjennom andre enn bare skoleverket.

Så hva er egentlig fritidsklubbens hemmelighet? Kanskje er det deres fokus på sosial kompetanse som er hemmeligheten. Det kan også komme av det faktum at fritidsklubben er en arena som er frivillig å delta på. Barna drar dit fordi de ønsker. De møtes ikke med faglige mål som de må oppnå, og aktivitetene tilrettelegges de enkelte barna. Alle kan oppleve mestring fordi det ikke er noe pensumkrav. Et læringsmiljø fritt for mobbing må gi alle rom for å lykkes med sine individuelle læringsprosjekt, og det er kanskje dette som er fritidsklubbens hemmelighet.

Alt i alt sitter jeg igjen med masse inspirasjon og gode tips til hva jeg kan gjøre som lærer i fremtiden. Praksisen fritidsklubben har er inspirerende og lærerik for å ta fatt i skolehverdagens utfordringer og spesielt mobbeproblematikken. Selv om ikke alt lar seg gjøre på samme måte forstår man hvordan grunnprinsippet bak kan implementeres i skolen. Det å ha trygge voksne rundt seg som veileder barna gjennom utfordringer og med utvikling som mål er et godt utgangspunkt for å skape et godt miljø. Trivsel i skolen vil kunne påvirke aspektet om at barna skal «lære» i skolen også. Et godt læringsmiljø vil kunne gi elevene bedre utgangspunkt i å lykkes faglig i skolen også.

6.0 FORSLAG TIL VIDEREFØRING AV FORSKNINGEN

Selv føler jeg at dette prosjektet er bare begynt på. Videre ville det vært interessant å finne ut hvorvidt det er eller ikke er mobbing på fritidsklubben og den/de aktuelle skolene/skolene. Her ville jeg brukt en spørreundersøkelse som undersøkte begge arenaene. Jeg ville også forsøkt å utvide ved å intervju lærerne og kanskje foreldrene også. Målet ville vært å finne ut om det er en forskjell mellom fritidsklubben og skolen/skolene, og hva som eventuelt er årsaken til forskjellen.

Bibliografi

- Aasen, A. M., Nordahl, T., Mælan, E. N., Drugli, M. B., & Myhr, L. (2015). *Relasjonsbasert klasseledelse: Et komplekst fenomen*. Høgskolen i Hedmark.
- Befring, E. (2004). *Skolen for barnas beste. Oppvekst og læring i eit pedagogisk perspektiv*. Oslo: Det norske samlaget.
- Christoffersen, L., & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Drugli, M. B. (2013). *Relasjonen lærer og elev. Avgjørende for elevenes læring og trivsel*. Oslo: Cappelen Damm As.
- Dysthe, O. (2001). Sosiokulturelle teoriperspektiv på kunnskap og læring. I O. Dysthe (Red.), *Dialog, samspel og læring*. (ss. 33-72). Oslo: Abstrakt forlag as.
- Evenshaug, O., & Hallen, D. (2011). *Barne- og ungdomspsykologi*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Flack, T. (2010). *Innblikk. Et sosial-analytisk verktøy for å forebygge og avdekke skjult mobbing*. Stavanger: Senter for atferdsforskning, Universitetet i Stavanger.
- Gulbrandsen, L. M. (2006). Urie Bronfenbrenner: En økologisk utviklingsmodell. I L. M. Gulbrandsen (Red.), *Oppvekst og psykologisk utvikling. Innføring i psykologiske perspektiver*. (ss. 50-71). Oslo: Universitetsforlaget.
- Haugen, R. (2008). Sosiale vansker. Hvordan kommer de til uttrykk? I R. Haugen (Red.), *Barn og unges læringsmiljø 3 - med vekt på sosiale og emosjonelle vansker*. (ss. 73-106). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Hägglund, S. (2003, September 24.-25.). När mobbning är ok. Om mobbning som uttryck för kollektiv kunnskap och delade värdesystem. *Nya forskningsperspektiv på mobbning*. Stockholm, Sverige: Nordiska ministerrådet - skolesamarbete.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. (Tone M. Anderssen, & Johan Rygge, Overs.) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Lovdata. (2016, august 1.). Hentet fra Opplæringsloven:
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61/KAPITTEL_11#§9a-3
- Nilssen, V. (2014). *Analyse i kvalitative studier. Den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Nordahl, T. (2007). *Hjem og skole. Hvordan skape et bedre samarbeid?* Oslo: Universitetsforlaget.
- NOU 2015: 2. (2015). *Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø*. Oslo.
- NSD. (u.d.). *Må prosjektet meldes?* Hentet 9.november 2016 fra NSD - Personvernombudet for forskning: <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/>
- Olweus, D. (1992). *Mobbing i skolen. Hva vet vi og hva kan vi gjøre*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Regjeringen. (2016, januar 15). Hentet september 15, 2016 fra Nytt partnerskap mot mobbing: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nytt-partnerskap-mot-mobbing/id2470537/>
- Roland, E. (2009). *Mobbingsens psykologi. Hva kan skolen gjøre?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Rørnes, K. (2007). Det motstandsdyktige "mobbeviruset". Hvordan utvikle en beredskap som virker i barnehage og skole? Strategi - planer - tiltak. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Rørnes, K. (2010). *Skolen mellom telling og fortelling*. Hentet 8. november 2016 fra Forebygging.no: <http://forebygging.no/Artikler/2011-2008/Skolen-mellom-telling-og-fortelling/>
- Samnøen, Ø. (2014). *Mobbing på digitale arenaer*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Strand, T.-A. (2011). Masteroppgave: Teoretisk gjennomgang av PALS og Skjervheims kritikk av positivismen. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Tromsø kommune. (2016, 4. januar). *Bedre tverrfaglig innsats*. Hentet fra Tromsø kommune: <http://www.tromso.kommune.no/bedre-tverrfaglig-innsats.332731.no.html>
- Universitetet i Stavanger. (2013, 13. november). *Mobbing i et historisk perspektiv*. Hentet 03. november 2016 fra Læringsmiljøsenderet: <http://laringsmiljosenteret.uis.no/mobbing/hva-er-mobbing/mobbing-i-historisk-perspektiv/>
- Universitetet i Stavanger. (2015, 16. april). *PPT på kurs om mobbing i skolen*. Hentet 02. november 2016 fra Læringsmiljøsenderet: <http://laringsmiljosenteret.uis.no/mobbing/aktuelt-om-mobbing/ppt-pa-kurs-om-mobbing-i-skolen-article93155-14965.html>
- Universitetet i Stavanger. (2015, 16. mars). *Tradisjonell mobbing*. Hentet 3. november 2016 fra Læringsmiljøsenderet: <http://laringsmiljosenteret.uis.no/mobbing/hva-er-mobbing/tradisjonell-mobbing/>
- Utdanningsdirektoratet. (2006). *Prinsipper for opplæringen. Sosial og kulturell kompetanse*. Hentet 7. november 2016 fra Utdanningsdirektoratet: <http://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/prinsipper-for-oppleringen2/sosial-og-kulturell-kompetanse/>
- Utdanningsdirektoratet. (2015, oktober 28.). *Forebygge mobbing og krenkelseser*. Hentet 03. november 2016 fra Utdanningsdirektoratet: <http://www.udir.no/laring-og-trivsel/laringsmiljo/mobbing-og-andre-krenkelseser/forebygge/>
- Utdanningsdirektoratet. (2016, 25. april). *Forskningsartikkel: Samarbeidet mellom hjem og skole*. Hentet 13. november 2016 fra Utdanningsdirektoratet: <http://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/samarbeid/hjem-skole-samarbeid/samarbeidet-mellom-hjem-og-skole/>
- Wendelborg, C. (2016). *Mobbing, krenkelseser og arbeidsro i skolen. Analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2015/16*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS.

Vedlegg 1

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt

Bakgrunn og formål

Jeg tar integrert mastergrad i lærerutdanning 1.-7. trinn ved Universitetet i Tromsø og har nå begynt på min masteroppgave. Temaet i oppgaven min er forebygging av mobbeatferd. Jeg ønsker å undersøke nærmere hvordan fritidsklubben arbeider forebyggende mot mobbing.

For å finne ut av dette ønsker jeg å intervju deg. Jeg kommer til å stille ulike typer spørsmål, som blant annet omhandler dine tanker og erfaringer om mobbebegrepet og forebygging av mobbeatferd.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Datainnsamlingen vil være et intervju med flere åpne spørsmål.

Hvordan behandles informasjon om deg?

Ingen personopplysninger vil deles med andre. Det er kun jeg som har tilgang til opplysningene, og det er kun jeg som vil behandle disse opplysningene. Jeg kommer til å ta opp intervjuet på lydfil, men denne vil bli slettet ved prosjektets slutt. Planen er at prosjektet er avsluttet innen utgangen av 2016. I oppgaven vil du anonymiseres, og skal ikke kunne gjenkjennes når det publiseres.

Frivillig å delta

Deltakelse i dette prosjektet er frivillig. Du kan trekke deg ut av forskningsprosjektet når som helst uten å måtte oppgi grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert.

Dersom du har spørsmål om studien kan du ta kontakt med meg på telefon 415 62 035 eller e-post csi008@post.uit.no. Det er også mulig å kontakte min veileder, Karin Rørnes, på e-post: karin.rornes@uit.no.

Med vennlig hilsen

Christina Simonsen

Vedlegg 2

Samtykke til deltakelse i studien

- Jeg samtykker til å delta i intervju.
- Jeg samtykker til at opplysningene lagres frem til prosjektslutt.
- Jeg samtykker til at anonyme opplysninger kan publiseres.

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Intervjuguide

Introduksjon

Fortelle kort om meg selv

Gå gjennom forespørsel- og samtykkeskjema

Innledende spørsmål

Kan du fortelle litt om det tilbudet dere har og hvem som benytter seg av det?

- Antall barn, aldersgrupper, miljø, aktiviteter, åpningstid

- Personale/ansatte

- Antall, utdanning, voksentetthet på barn/elev under hver aktivitet

- Har barna pauser/friminutt?

Bakgrunn for prosjektet

Kan du fortelle litt om bakgrunnen for prosjektet?

- Tilbakemelding fra foreldre

- Hvilke former for mobbing har dere fått tilbakemelding om?

- Opplevs det en forskjell blant kjønnene?

Har skolen fått tilbakemelding fra de samme foreldrene?

- Hva sier skolen?

Har fritidsklubben eller skolen gjennomført en undersøkelse som påviser mobbing?

Hva tror du er årsaken til at foreldrene opplever det er mindre mobbing hos dere enn på skolen?

Fritidsklubben

Hvilket satsningsområde har dere her på fritidsklubben?

Hva er deres rolle i barns oppvekstmiljø?

Har du opplevd mobbing på fritidsklubben? (Hvis ja, kan du utdype?)

Hvilke forventninger har dere til de som benytter seg av tilbudet dere har?

- Hvordan tenker du barna påvirkes av disse forventningene?

Hva mener du er forskjellen på fritidsklubbens forventninger og skolens forventninger til barna/elevene?

- Hvordan tenker du elevene påvirkes av forventningene de møter på skolen?

Begrepet mobbing

Hva legger du i begrepet mobbing?

-

Tiltak mot mobbeatferd

Hvordan arbeider dere med forebygging av mobbeatferd? (tid, sosial kompetanse, tilstedeværelse, relasjonsbygging, identitetsskaping osv.)

- Hvorfor arbeider dere på denne måten?

Hvordan tilrettelegger fritidsklubben for samhandling mellom ungene?

Har du erfaring med ulike mobbeprogram? (Hvis ja hvilke, og kan du utdype?) (f.eks. Olweus og Zero-programmet)

Benytter dere kartleggingsverktøy for å oppdage eller innlede tiltak for å forebygge mobbing? (f.eks. «spekter»)

Hvilke typer eksterne ressurser (som bemanning, veiledning) har dere tilgjengelig for forebygging av mobbeatferd eller tiltak mot oppstått mobbing? (F.eks. skolen kan få hjelp av PPT)

Rammefaktorer

Hvilke rammeverk og lovverk forholder du deg til i arbeidet mot mobbing?

Samarbeid

Er det et samarbeid mellom fritidsklubben og skolen?

- Hvordan samarbeider dere?

På hvilken måte blir foreldrene inkludert i arbeidet som blir gjort på fritidsklubben?

- Hva tror du er foreldrenes forventninger til det dere gjør på fritidsklubben kontra skolen?

Avsluttende spørsmål

Er det noe du ønsker å tilføye som du mener er viktig å få med?

Hvordan synes du det har vært å være med på intervjuet?

Kan jeg ta kontakt i etterkant hvis jeg trenger mer informasjon?